

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2020. március

BERETTYÁN Nándor
KATONA Kinga
SCHNELL Ádám
SZARVAS József

Forró mezők

Tizenhárom almafa

Színház és Trianon

márciusi műsorral, előadás- és programajánlóval

Herczegh Péter – Kaland • **Trianon a színpadon** – Tóth Tibor, Verebes Ernő, Vidnyánszky Attila, Wischer Johann • **Nézőpontok** – Bazsányi Sándor, Hodász András • **Előadás-ajánló** – Ballada a 301-es parcella bolondjáról, Az ember tragédiája „junior”, A vihar, Caligula helytartója, Rocco és fivérei, Meggyeskert • **Doiasvili világa** – Szentivánéji álom, Tartuffe • **VII. MITEM** – fesztiválelőzetes • **Színháztörténet** – magyar teátrumok Szlovénzkóban • **Film+színház** – színészeink a mozivásznon

Kaland

Végtelenül vonz a világ megismerése, megtapasztalása. Kerestem az utamat, hogy ezt a vágyamat kiélhessem. Valahogy kiderült: a színészet tűnik erre a legmegfelelőbbnek. De olyan pillanat nem volt az életemben, amire azt tudom mondani: itt dőlt el, hogy színész leszek.

Engem elsősorban – be kell vallanom – nem is a színház vonzott a színészet felé, hanem a film. Színházban nem is igen voltam azelőtt. Természetesen szüleim és iskolám révén eljutottam én is előadásokra, de ez nem tett rám mély benyomást. Viszont a filmek valósággal elbűvöltek. Rengeteg választ, inspirációt és tanácsot nyertem belőlük. Érzelmi kielégülést, felszabadulást, katarzist. Először filmes rendezőasszisztensnek kezdtem tanulni, de közben felvételiztem színésznek is. Ráadásul másodjára is csak úgy vettek fel, hogy kiesett egy srác, és így az ő helyére kerültem be a Kaposvári Egyetem színész szakára. Azt gondoltam, hogy ez egy jel. Lehet, hogy nem vagyok annyira jó, hogy simán felvettek volna, de most kaptam egy lehetőséget az élettől, amivel élnem kell, hogy azt tanulhassam, amit nagyon akarok...

Abban, hogy színész akartam lenni, hogy éppen ez a pálya vonzott, természetesen szerepet játszott valamiféle hiúság is. Vagy ha nem is hiúság, de bizonyítási vágy. Hogy igenis több vagyok, mint ami látszik – és mi lehet ennél alkalmasabb pálya, mint a színészet, hiszen a színész olyan sok minden lehet a színpadon. Meg akartam mutatni ezt, és tulajdonképpen még most is ez munkál bennem.

Színészként minden egyes darabban a kalandot keresem. Az izgalmat. A helyzetek kiszámíthatatlanságát. Kicsit olyannak érzem magam színészként, mint a hegymászó, aki arról beszél, mielőtt nekivág a veszélyes expedíciónak, hogy meg akarja tapasztalni és túl akarja szárnyalni saját határait. Ennek a katarzisa hajtja. Próbákon vagy előadások alatt figyelve magam, néha azzal szembesülök, hogy egy-egy szerepben el akarok jutni én is egy szélső pontig: azt a fajta katarzist akarom belülről megélni, mint amit a néző átél, amint kibomlik előtte egy emberi sors, amikor magával ragadja egy történet.

Amikor színházat nézek, szeretek néző lenni. Szeretek inspirációt meríteni más színészek játékaiból, lopni tőlük karaktereket, ötleteket, játékmódokat. Szeretek belemerülni a darab világába, zeneiségébe. De nézőként is sokszor fog el az az érzés, hogy: „Jaj de szívesen felmennék most én is játszani...”, „Bárcsak benne lehetnék!”

Vonz a játék végtelen örömeinek lehetősége...

HERCZEGH PÉTER
színművész

6

A LECKE FEL VAN ADVA

„Határon túliként sokáig az elszakított területek történetére voltam érzékeny, ezért volt számomra újdonság, hogy a megmaradt ország pusztulásáról milyen sok tárgyilagos elemzés, érzelmes jóvendölés született, és nem csupán magyarok tollából. Ők aligha reménykedtek abban, hogy száz év múltán is leszünk még. Ehhez képest mit látunk?” (Vidnyánszky Attila)

12

TRIANONTÓL A TÜNDÉRKERTIG

„Ott éltünk a román határ közelében, és fogalmunk sem volt arról, hogy Oradea Nagyvárad, Cluj Napoca Kolozsvár, és hogy ott is élnek magyarok, olyanok, akik ott születtek, és most magyarul beszélnek. »A múltat végképp eltörölni« – ez volt a hatalom célja.” (Szarvas József)

20

FORRÓ MEZŐK

„Mindenki gyanúba keveredik, és remélem, nagyon érdekes lesz a néző számára, ahogyan magában mérlegelhet: ki állhat a cselekményt beindító gyilkosság hátterében? Mit jelent az, hogy senki sem áll gyanú felett? Én tudom, hogy ő tudja, hogy mi tudjuk...” (Berettyán Nándor)

38

AZ ÖSSZEFOGÁS HIÁNYA

A színház és Trianon összefüggéseiről szóló sorozatunkban a csehszlovákiai magyar színházi élet két világháború közötti viszontagságairól olvashatnak. Kik voltak a Szlovénia meghatározó magyar igazgatói? Miért nem sikerült az erdélyi példát követniük? Ezekre a kérdésekre is választ ad Gajdó Tamás írása.

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2020. március

Ingyenes időszaki kiadvány
VII. évfolyam, 6. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

A szerkesztő munkatársa:

Görömbölyi László

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel

Korrektúra: Lukács György

Címlap:

A ságó című előadás színészei
(fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra, hétvégén 14–18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrassy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:

Hétköznap 10 és 18 óra között.

jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:

Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban

Médiaajánlat: 30/508-4711

Lapzárta: 2020. február 20.

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok
című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

6

15

22

34

39

44

Premier:

Tizenhárom almafa

A lecke fel van adva //

Vidnyánszky Attila

10 Szimbolikus szerepek //

Tóth Tibor, Wischer Johann

10 Verebes Ernő:

Trianon és székeley honderű

Premier-portré

13 Trianontól a tündéerkertig //

Szarvas József

Premier – Forró mezők

19 Nemes ponyva //

Móricz

20 Zsigmond és a Forró mezők

20 Az is gyanús, aki nem gyanús //

Berettyán Nándor

22 Kapd el a gyilkost, keresd a nőt!

// Katona Kinga, Schnell Ádám

Premier-galéria

24 A ságó

Nézőpont

26 Hodász András:

Vihar a lélek mélyén

27 Bazsányi Sándor: Fáradtság

Előadás-ajánló

28 Ballada a 301-es parcella

bolondjáról / Az ember

tragédiája „junior” / A vihar /

Caligula helytartója / Rocco

és fivérei / Meggyeskert /

Szentivánéji álom / Tartuffe

VII. MITEM

34 Fesztivál-előzetes

35 Részletes program

Trianon és a színház

38 Gajdó Tamás:

Az összefogás hiánya

Film+színház

44 Színészeink a mozivásznon

46 Olvasnivaló színház

47 Színházi tábor –
szövatai vendégeink

48 Diákszínjátszók –
Ádámok és Évák

49 Amatőr színjátszók –
Pajtaszínházi szemle

50 Jelen/lét fesztivál

51 A Nemzeti Színház hírei

52 Programajánló

54 Váltson bérletet!

56 Havi műsor: március

Folyóirat

58 Scenárium

Olekszandr Bilozub díszletterve

A LECKE FEL VAN ADVA

Vidnyánszky Attila rendező

Miként kapcsolható össze az egyszerű székely Mózsi és a nagypolitikai játéktér szélére szorított Apponyi Albert? Hogyan jutunk el a határokkal szabdaltnak tűnő erdélyi tündérből az őrségi Viszák mai Tündérből? Lehetne Trianon traumája hitforrás? Hogyan kellene közösen beszélni érzékeny történelmi kérdésekről? Vidnyánszky Attila, a Tizenhárom almafa rendezője válaszolt.

„Elborzasztott, hogy
a trauma megelői és
elszenvedői miféle víziókat
festettek arról, hogyan fog
elpusztulni az életképtelen
csonka-Magyarország. (...)
Ehhez képest mit látunk?

Van egy prosperáló
ország, a Trianonban
elszakított területeken,
ha megfogyatkozva is,
de még beszélnek ezt a
nyelvet, vannak iskoláink,
kulturális és politikai
szervezeteink... Ez
hitforrásként kellene, hogy
erősítsen bennünket.”

Az előadás alcíme: trianoni utótörténet. Mit értsünk ezalatt?

– A kiindulópont, az előadás origója Wass Albert regénye, a *Tizenhárom almafa*, amelynek története 1940-ben, a második bécsi döntés évében kezdődik, amikor visszatért az 1920-ban elcsatolt Erdély egy része. A regényben a Kommandó nevű hegyen járunk, ahol Tánkos Csuda Mócsi almákat ültetett, amelyek közül tizenhárom megfogant. Amikor 40-ben az új határt meghúzzák, az az abszurd helyzet áll elő, hogy az almák közül hét magyar, hat pedig román területre esik. A bécsi döntés idejéből és a Kommandóról tekintünk vissza do-

kumentumok és visszaemlékezések révén 1920-ba, az Apponyi Albert vezette magyar béke delegáció versailles-i napjaira. Párhuzamosan mutatjuk meg, hogyan veszett el a történelmi Magyarország egy része, miként működött a nagypolitika, és miként élte meg a visszacsatolást – a határmegvonás abszurdításával – a politikai döntéseket elszenvedő kisember, az almái között élő székely Mócsi. Egy harmadik fontos része a színpadi történetnek a háború: a második, amelynek orosz frontjára keveredik a Wass-regény hőse, és az első, amelyre az igazságtalan trianoni békediktátum következett. A háború, amely mérhetetlen szenvedést hozott ennek a tájnak a lakóira, magyarra, románra, szászra,

zsídóra, mindenkire. A bécsi döntés eufóriájából, a háború képeiből újra és újra visszacsatolunk a trianoni tárgyalás eseményeihez. Teljes egészében elhangzik a delegációt vezető Apponyi Albert beszéde.

Legendás szónoki teljesítményként tartja számon ezt a történetírást. Nem kockázatos rendezői vállalkozás egy ilyen hosszú beszédet színre vinni?

– Persze, művészileg is foglalkoztat, hogy miként lehet ezt megoldani. De azért kell, hogy az egész elhangozzon, mert ennél drámaibb szöveg ebben a témában nincs, és a maga teljességében rejlik az ereje és az igazsága. Azon lehet és érdemes elgondolkozni, vitázni, miként lehetett volna mást vagy másként mondani, kérni, követelni. Most a száz évvel ezelőtti valóságos szereplők által megélt helyzet drámaisága érdekel. A beszéd egy ország történelmének a mélypontja, és egy hatalmas politikai életpálya végének egyszerre a kudarca és a csúcsa. Tudjuk, bármilyen frenetikus volt is Apponyi érvelése és retorikai teljesítménye, valós hatása nem lehetett, hiszen mire a magyar delegáció elősorolhatta az érveit, a győztesek részéről már eldöntött tény volt az ország feldarabolása. Ennek a hiábavalóságnak a nagyszabású tragédiája ez a beszéd.

Trianon utótörténete egészen napjainkig elér: az előadásban a Mózsit játszó színész, Szarvas József az őrségi Viszák létrehozott Tündérkertjébe kerülünk.

– A kulcs Szarvas Jóska személye, akinek fogyhatatlan derűje a Wass-regény Mózsijának életfilozófiájával rokon. Az előadás lelkét adja, hogy a szerepen átsüt a színész személyiségének igazsága, hite. És ahogy Mózsik is fákat ültet az erdélyi Kommandó oldalába, Szarvas Jóska is

Tizenhárom almafa

Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján

Táncos Csuda Mózes – SZARVAS JÓZSEF ■ Rozál – TÓTH AUGUSZTA ■ Kicsi Mózsik – ANDIRKÓ LÁSZLÓ / ANDIRKÓ MIKES ■ Jegyző, Orosz tiszt – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Mendi – BODROGI GYULA ■ Prefektus – CSURKA LÁSZLÓ ■ Magyar tiszt, Hadapród, Századparancsnok, Hadnagy – FARKAS DÉNES ■ Sipkás, Hunyó katona, Első katona, Első honvéd, Birtalan – HERCZEGH PÉTER ■ Teleki Pál, Elnök – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Wass Albert, Öreg – KRISTÁN ATTILA ■ Magyar őr, Bőrkabátos, Fiatalember – NAGY MÁRK ■ Első asszony – NAGY MARI ■ Rádióbemondó, Újságárus – RÁCZ JÓZSEF ■ Apponyi Albert – RÁTÓTI ZOLTÁN ■ Csáky István, Elnök – RUBOLD ÖDÖN ■ Második katona, Második honvéd, Szakaszevezető – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Tábori pap, Tiszteletes, Názárenus – TÓTH LÁSZLÓ ■ Vitális – TÓTH TIBOR m. v. ■ Szegény román, Román őr – WISCHER JOHANN m. v. ■ Pesti hölgy – KONCZ ANDREA m. v.

Színpadra alkalmazta, dramaturg: Verebes Ernő // Dísztet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: Berzsényi Krisztina // Ügyelő: Dobos Gábor, Ködmen Krisztián // Súlygó: Kónya Gabi // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

március 6. – 19 óra • Nagyszínpad

ezt teszi egy olyan mozgalom keretében, amely őshonos gyümölcsfák telepítését tűzte ki célul szerte a Kárpát-medencében. A több mint háromszáz Tündérkert egyikét hozta létre Jóska az őrségi Viszákon, ahol saját kertjében egy kis birodalmat épített fel a kultúrpaizs színházi előadásával, koncertjeivel, kiállításával, közösségi eseményeivel. Minden évben ünnepséget rendeznek, és annyi új fát ültetnek el, ahány gyerek született a viszáki vagy Viszákról elszármazott családokban. Nagyon fontos metafora számomra, ahogyan ez a két szál összeér és a jelenig fut. Arról nem is beszélve, hogy az almafa mint szimbólum milyen távlatokat kínál. Olyan dimenzióba emelkedik Trianon kérdése, amelyből szerintem meg kellene élnünk ezt a traumát.

Mi volna ez a dimenzió?

– Az, amiről Wass Albert is ír: hogy a világnak ezen a táján népek jönnek-mennek, háborúk pusztítanak, de mi mégis vagyunk. Ha beleolvasunk a trianoni nemzedék műveibe – történelmi munkákba és művészeti alkotásokba, vagy a Kosztolányi Dezső által szerkesztett *Vérző Magyarország* kötet íásaiba, amelyben Babbitól Karinthy és Móricz át Tormai Cécile-ig, Andrássy Gyulától Hevesi Sándoron és Pethő Sándoron át Gömbös Gyuláig sokan szerepelnek, mélységes fájdalom és sötét kép bontakozik ki. Elborzasztott, hogy a trauma megélői és elszennvedői miféle víziókat festettek arról, hogyan fog elpusztulni az életképtelen csonka-Magyarország. Határon túlra sokáig az elszakított területek történetére voltam érzékeny, ezért volt számomra újdonság, hogy a megmaradt ország pusztulásáról milyen sok tárgyilagos elemzés, érzelmes jövődőlés született, és nem csupán magyarok tollából. Ők aligha reménykedtek abban, hogy száz év múltán is leszünk még. Ehhez képest mit látunk? Van egy prosperáló ország, a Trianonban elszakított területeken, ha megfogyatkozva is, de még beszélnek ezt a nyelvet, vannak iskoláink, kulturális és politikai szervezeteink... Ez hitforrásként kellene, hogy erősítsen bennünket. Ha Wass Albert és a Kommandó élő Mózsik szemszögéből nézek rá erre a történetre, akkor azt kell mondanom, hogy az Úristennek terve van ezzel a néppel.

A nyilvános olvasópróbán elhangzott: nem felelősöket kell keresni.

– Sokféleképpen lehet Trianon témáját megközelíteni, és a felelősség keresése is fontos – kivált, ha nem mindjárt és csakis másét pécézzük ki. De most szerintem arra van szükség, hogy tegyünk egy kísérletet: tudunk-e ebben az évben, amikor Trianon 100. évfordulójára emlékezünk, közös pontokat találni. Ebben az előadásban az élet igenlését szeretném ünnepelni, azt, hogy van jövője ennek az országnak, és száz évvel ezelőtt is volt, amikor olyan komoran nézett mindenki a jövőbe, és még nem tudták, hogy alig két évtized múlva micsoda szenvedés vár az országra, Európára, a világra! És ahogy Wass Albert írja: „Mert Isten, aki a kivágott csonkból termőfát tud növesztetni újra, nem hagyja elveszni a népeket sem, akik benne hisznek.”

Nem kerülhető meg a kérdés: ha ön közös pontok kereséséről beszél, biztos, hogy Wass Albert regénye a megfelelő irodalmi alapanyag egy előadáshoz? Wass személye, egyes kijelentései rendkívül megosztják a közvéleményt.

– Nem tudok senki mást, aki pontosabban megírta volna azt az érzést, amit az erdélyiek 40-ben átéltek. Wass saját bőrén tapasztalta a veszteség minden fájdalmát, és annak eufóriáját is, amit Észak-Erdély visszatérte jelentett. Lehet és kell Wass irodalmi értékéről is vitatkozni – lehetőleg előítéleteken és indulatokon felülemelkedve. És nem szabad eltagadni, hogy voltak olyan mondatai, írásai, amelyekkel átlépett bizonyos határokat, amivel nem lehet egyetérteni. De ha erkölcsi és ideológiai alapon rostáljuk meg a magyar irodalmat, az értelmiség megnyilvánulásait, politikai szerepvállalásokat is mérlegre téve, akkor

nemcsak jobboldaliak akadnának fenn azon a rostán, hanem a másik oldal jelesei is. Ha viszont mércéket állítunk, akkor azok legyenek mindenkire érvényesek. És nem fogok neveket sorolni, mert éppen ezen kellene felülemelkedni. Az életmű és az életrajz csodálatosan és elrémsztően bonyolult összefüggéseiről higgadt és komoly vitákat kellene folytatni. Jó példa erre – ha nem is érték egyet vele maradéktalanul – Nyáry Krisztián írása, amelyben az ügynökmúltú Szabó István és a Mussolinist éltető Herczeg Ferenc kapcsán gondolja végig a témát. A közéletben hullámozó indulatok mögött jól látható, hogy egyelőre képtelenek vagyunk a kényes kérdésekről normálisan, egymás álláspontját méltányolva beszélni. Ezért Wass Albert megítélése is szélsőséges: vannak gyűlölői és rajongói.

Téma ez a színészek között is a próbán?

– Igen, és ez jó. A feszes próbaidőszak alatt is időt szakítunk arra, hogy ezekről a kérdésekről beszéljessünk. Sokféle gondolkodást, sokfelől tájékozódó művész alkotja ezt a társulatot, és sok mindenben nem is értünk egyet, de szabadon és őszintén tudunk vitázni, érvelni – és aztán együtt dolgozni. A *Tizenhárom almafa* stábjában a színpadi adaptációt író dramaturg, Verebes Ernő a szerbiai Zentára való, én kárpátaljai vagyok, a zentai és a komáromi színház színész-igazgatói is játszanak a darabban... Már csak elképzelni is izgalmas, ahogyan a nyolcvan felett járó Csurka László és Bodrogi Gyula eltérő élettapasztalata találkozik a huszonéves színészekével, akiknek már a rendszerváltás is történelemórai tananyag... Hogy az iskolai példánál maradjak: a lecke mindannyiunknak fel van adva.

KORNYA ISTVÁN

Tóth Tibor: Különösen fontos, hogy határon túliként egy olyan előadásban veszünk részt, amely fontos ügyet is szolgál azzal, hogy méltó módon emlékezik meg Trianonról.

SZIMBOLIKUS SZEREPEK

Wischer Johann, a Szerbiában működő Zentai Kamaraszínház vezetője és színésze, Tóth Tibor pedig a szlovákiai Komáromi Jókai Színház igazgatója és művésze. Mindketten játszanak a Trianonról szóló Tizenhárom almafa című előadásban – és személyükben a kisebbségi magyarságot is képviselik.

Az 1920-as trianoni béketárgyalásokat, Észak-Erdély 1940-es visszacsatolását, az első és második világháború idejét átívelő darabban Wischer Johann „egy” román figurát játszik: egy parasztembert, akinek sok magyarhoz hasonlóan szintén el kellett hagynia az otthonát, egy katonát, aki a maga módján úgy hiszi, hogy Erdély román föld, és egy őrt, akit a székely Mózsinak az új határ által kettészelt almáskertjéhez rendelnek, hogy a román oldalra eső hat almafát kérlelhetetlen szigorral őrizze. – Azt a román kisembert alakítom, aki értetlenül nézi és elszenvedi a nagypolitika játékát, és megpróbálja megtalálni a maga helyét, szerepét a folyton változó világban.

A színpadi történetek egyik helyszíne maga a háború, a Trianon történetével szerves egységet képező első és második világégés. Ebben a háborús világban tűnik fel a Tóth Tibor által játszott Vitális nevű katonára, akiről kiderül, hogy kommunista eszméket vall. – Ő is egy kisember, aki a történelem viharai között egy ideológia mellett kötelezi el magát.

A trianoni szétszakítottságot mindkét színész-igazgató a saját bőrén tapasztalta meg. Tóth Tibor a híres-hírhedt „kettézárt” falu Csehszlovákiába eső oldalán, Nagyszelmencen nőtt fel, ahol a település közepén húzták meg a határt, és mindenkinek volt családtagja, rokona, ismerőse, barátja az egykor a Szovjetunióba (ma Ukrajnába)

TRIANON ÉS SZÉKELY HONDERŰ

1940-ben, Erdélyben, a második bécsi döntés, a határmódosítások idején román és magyar földterületek gyakran valami furcsa logika szerint cseréltek gazdát. Wass Albert kisregényének, a *Tizenhárom almafának* az alapmotívuma is ez: hogyan és miért kerülhet hét almafa magyar, hat pedig román földre egy olyan birtokon, mely addig Táncos Csuda Mózesé volt (előbb magyar, aztán román földön, most meg félbevágva)? Számunkra ez a felvetés azt a lehetőséget kínálja, hogy Erdély egy részének visszacsatolása szemszögéből láttassuk Trianont. Egy időutazás a múltba, mely felcseréli az okot és az okozatot. Vajon a magyar béke-delegáció 1920 januárjától júniusáig tartó párizsi tevékenysége hogyan kapcsolódhat Táncos Csuda Mózes és családjának sorsához, mely már a második világháború veszterhét nyögő? Hőseink történetei kusza rajzolatként cáfolják meg a mindenkori világpolitika igazságát. Ugyanakkor lehetőséget adnak arra, hogy újraértelmezzük ennek a negyed század-

nak a tragikumát – a békediktátumtól a két évtizeddel későbbi határtörő logatós székely-román viszonyig, s végül az orosz megszállásig.

A váltakozó csatákat és békeidőszakokat egyetlen, átörökölt háborúként szemlélve igyekeztünk megteremteni e történelmi folyamat színrevitelének lehetőségét. Wass Albert világa, nyelvezete pedig olyan támpontot szolgáltatott mindehhez, amely a megmaradás, a szülőföldön való túlélés tényét fátyalként kezeli, mégpedig sajátos módon: a mindent felülíró derű erejével; a sorsot mint terhet cipeljük évszázadok óta, viszont e teher nélkül célunk sem lehetne szülőföldünkön. Egyébként a szülőföldre való visszatérésnek, vagy onnan való elköltöztetésnek a legfurcsább módja akkoriban bizonyos tájakon a határmozgatás volt: lépni sem kellett, csak vigyázban állni egy darabig, s máris egy másik ország zászlója lobogott felettünk. Mindezt a világpolitika egyfajta játékként kezelte. Ezek a játékosok és játékmesterek, a vesztesek és

Wischer Johann : Vidnyánszky Attilának ez a gesztusa az egész délvidéki magyarságnak szól. A nemzeti összetartozás kifejezése ez.

vidéki magyarságot képviseltem volna a produkcióban. Örülök, hogy most ezt megtehetem.

Wischer Johann zentai igazgató is hasonlóan tekint a *Tizenhárom almafában* való részvételére: Vidnyánszky Attilának ez a gesztusa az egész délvidéki magyarságnak szól. A nemzeti összetartozás kifejezése ez, ért egyet a két színész-igazgató, amire nemcsak örömmel, hanem kötelességből is igen mondtak, mert ez az együttműködés szimbolikusan felülírja – a meglévő, valóságos, vagy a lelkekben élő – határokat. Több ez számukra egy vendégszereplésnél, mert abban a színházban játszhatnak, hangsúlyozzák mindketten, amely ma nemcsak a nevében, hanem a szellemiségében is nemzeti.

– Különösen fontos, hogy határon túliként egy olyan előadásban veszünk részt, amely fontos ügyet is szolgál azzal, hogy méltó módon emlékezik meg Trianonról. Kisebbségi helyzetben élő magyarként ennek a békediktátumnak a „következményeiben” éljük küzdelmes mindennapjainkat. És az sem csupán művészeti tevékenységet jelent, hogy színházat csinálunk, hanem missziót is: a magyar nyelv és kultúra fenntartását ott, ahol egyre fogyunk – mondja Tóth Tibor.

A komáromi igazgató egy olyan városban dolgozik, ahol a 34 ezer lakosnak már csak kevéssel több mint a fele magyar, pedig néhány évtizede még 70-80 százalék volt az arány a magyarok javára. A 20 ezres Zentán még fordított a helyzet: a lakosság 80 százaléka magyar és tíz százaléka szerb, de a délvidék magyar lakossága is fogyóban van. A komáromi és a zentai színház társulata is járja a településeket, ahol vannak magyar közösségek. A zentaiak nagyon sok tantermi előadást tartanak a magyar tannyelvű iskolákban, a komáromiak pedig a tájolás mellett a fiatalokat buszokkal hozzák be a szépen felújított, jó infrastruktúrájú teátrumban játszott előadásaikra.

KORNIA ISTVÁN

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

első túloldali Kisszelmencen. Wischer Johann pedig a Szerbiában lévő Bajmokon nőtt fel, amely mindössze nyolc kilométerre van a magyar oldalán lévő Bácsalmástól, ahol a rokonság egyik fele élt.

– Nekem már egyszer majdnem megadatott a Nemzetiben játszani, még hozzá 2002-ben, amikor megnyílt a mai épület – meséli Tóth Tibor. – Szikora János felkért egy kisebb szerepre az általa rendezett *Az ember tragédiájában*. Mire azonban a nemzetis invitálást megkaptam, már elgérkeztem egy másik társulathoz, így nem tudtam vállalni a részvételt a nyitóelőadásban. Nagyon fáj a szívem emiatt, mert tudtam, hogy abban a meghívásban is benne volt az a gesztus, hogy a fel-

győztesek ugyancsak megszólalnak a darabban. Különböző igazságaiak összecsapása az abszurd határán játszódik. A történet egyik szála a gróf Csáky István által vezetett naplóra épül, amely a magyar béke delegáció mindennapos munkáját, küzdelmeit mutatja be, míg a másik szál – Wass Albert nyomán – a bécsi döntést, az erdélyi határmódosítást, majd a második nagy háborút követi. A román ember bánata és a székegy ember öröme rövid négy év alatt cserél gazdát. Ha az egyiknek jó, vajon a másiknak miért kell, hogy rossz legyen? Miért nem oszthatatlan az öröm tájainkon? Miként magasodik ebből az időből szigetként Apponyi trianoni beszéde? Ezekre a kérdésekre próbálunk válaszokat keresni és találni. Keresni, mert tudjuk, hogy a történelem élömocsarából való kiszabadulás reménye a higgadt támpontkeresés, és találni, mert akkor talán túléljük.

És túléltek. Ennek bizonyítékeként a jelenig jutunk: abba a Tündérbertbe, amelyet Szarvas József színművész Kovács Gyula fatermesztő-botanikus indíttatására hozott létre Viszákon. Talán a mi történetünk tizenhárom almafával kezdődött, viszont a Kárpát-me-

dence több mint háromszáz mai Tündérbertjében nemcsak almafák, de őshonos gyümölcsfák is nőnek, jó néhány fajta. Ahány újszülött egy községben, faluban, annyiival több gyümölcsfacsemete a Tündérbertben. Nem véletlen tehát, hogy Táncos Csuda Mózes szerepét éppen Szarvas József alakítja.

Végezetül még annyit: feladatunk a Wass Albert kisregényéből válogatott dialógusoknak, a béke delegáció dokumentumainak, és az azok mögött rejlő történeteknek a rokonítása volt. Ezek segítettek abban, hogy megteremtünk egy olyan egészet, mint amelyet – egy próbán elhangzott hasonlattal élve – csak egy összetört és darabjaiból újra összeragasztott vázával tudnánk szemléltetni. De a törésvonalakat még véletlenül sem szabad eltüntetnünk, hisz ezek egyszer még régiókat és kultúrákat összekötő mezsgyék lehetnek.

VEREBES ERNŐ

dramaturg, a színpadi adaptáció készítője

„A színész minden szerepében benne van egy kicsit.

De olyanról én sem tudok, hogy valaki önmaga szerepében lépett volna színpadra, vagy az előadás az ő élettörténetéről szólna. ... Az én esetemben mindkét előadásban közvetlenebb a kapcsolat a színész és a szerepe között. A *Tizenhárom almafa* Mózsija Józsi lesz, a *Pustol a hó* esetében pedig már eleve ott van a plakáton a teljes cím: ...*avagy könnyű neked Szarvas Józsi...*”

TRIANONTÓL A TÜNDÉRKERTIG

Szarvas József a pustoló hóról, pofonokról, bukásokról, az elhallgatott múltról, de leginkább Viszákról

„Bováryné én vagyok” – szoktunk hivatkozni Flaubert-re, ha azt bizonygatjuk, hogy az írók leginkább önmagukat, a saját történetüket fogalmazzák újra. A színészek viszont a mások által megfogalmazott szövegeket mondják, mások szerepét játsszák. Kivétel Szarvas József, aki az önéletrajzi könyvéből készült *Pustol a hó* után ismét olyan lehetőséget kapott a Nemzeti Színházban, hogy önmagát adhatja. A *Tizenhárom almafa* Táncos Csuda Mózsijaként lép először színpadra, majd ezt a szerepet elengedve a viszáki Tündérvár megálmodójaként szólalhat meg, mivel napjainkig – sőt, tovább – ér a „trianoni utójáték”.

„Könnyű neked, Szarvas Józsi...” – idézhetnénk a *Tizenhárom almafa* bemutatója kapcsán önéletrajzi kötetének címét, hiszen ismét eljátszhatja önmagát! Mit szólt ahhoz, hogy beleírták a darabba?

– Különösebben nem lepett meg. A szemem sem rebbent, talán csak a szívem dobbant nagyot, amikor az olvasópróbán Verebes Ernő, aki Wass Albert regényéből és sok dokumentum felhasználásával a színpadi adaptációt írta, felolvasta a szöveget, és kiderült, hogy Mózsij után Józsiaként is megszólalok. Tudtam, hogy a viszáki Tündérvár valamiképpen beleszővődik majd a darabba. A Wass Albert-regényben Táncos Csuda Mózsij őshonos gyümölcsfákat, pónykalmákat ültet, és a Tündérvárkertben is Kárpát-medencei őshonos fák vannak. Ez hozott össze bennünket. A regénybeli Kommandón, a Kovászna megyei falu fölé magasodó hegyen az ott élő vadőr és családja számára annak idején ezek az almafák jelentették a jövőt – szimbolikusan és valóságosan is. Az őrségi faluban, Viszákon pedig a Tündérvár fái is a közösség jövője miatt lettek igazán fontosak. A kollégák, barátok, ismerősök

tudják, hogy nekem szívügyem ez a Tündérvár. Szoktak is azzal ugatni, hogy történhet bármi, mindegy, hogy mit kérdeznek tőlem, én előbb-utóbb Viszákról, az őshonos gyümölcsfákról és arról a csodáról kezdek beszélni, ami ott történik az utóbbi években. Az egykor kihalt faluba visszatért az élet. Tényleg fantasztikus, mennyire összehozta az ott élőket, az onnan elszármazottakat ez a kert.

Egyelőre térjünk még vissza a színházba! Itt sem mindennapi eset, hogy egy színész önmagát játssza.

– A színész minden szerepében benne van egy kicsit. De olyanról én sem tudok, hogy valaki önmaga szerepében lépett volna színpadra, vagy az előadás az ő élettörténetéről szólna. Az előfordul, hogy a saját versét adja elő a kolléga, arra is van példa, hogy egy önálló esten a számára kedves, valamiképpen róla is szóló szövegeket mondja. Az én esetemben mindkét előadásban közvetlenebb a kapcsolat a színész és a szerepe között. A *Tizenhárom almafa* Mózsija Józsi lesz, a *Pustol a hó*

Szentivánéji álom

Szarvas József

Jászai-díjas, érdemes és kiváló művész. Debrecenben született (1958), a közeli Ebesen gyerekeskedett. A cívisvárosban hentesként dolgozott. Volt segédszínész a debreceni Csokonai Színházban (1977–83), majd amatőr színész lett. 1987-ben Horvai István és Kapás Dezső osztályában végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. A Vígszínház (1987–97) és a kaposvári Csiky Gergely Színház (1997–2001) után egy évig szabadúszó volt. 2002 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja.

A Nemzeti Színház 2019/2020-as évadjában a *Tizenhárom almafa* főszerepe mellett a *Médeia*, a *Meggyeskert*, a *Sára asszony*, a *Csongor és Tünde*, a *Szentivánéji álom* előadásain és a *Pustol a hó* című önálló estjén látható.

esetében pedig már eleve ott van a plakáton a teljes cím: *...avagy könynyű neked Szarvas Józsi...*, hiszen a 2018-ban megjelent könyvem alapján készült ez az előadás.

Ennek az önéletrajzi kötetnek a címlapján szerzőként jelenik meg Bérczes László neve is. Az sem tipikus, hogy ketten írnak egy önéletrajzi regényt!

– Bérczes László nemcsak javítgatta az én kéziratom, de jelentős szerepe volt abban, hogy egyáltalán könyv lett belőle. Nagyon sokat segített a szerkesztésben, a saját gondolataim minél pontosabb megfogalmazásában. Értette a szándékom, tudta, mit is akarok mondani, és azon volt, hogy megtaláljam a legkifejezőbb szavakat, fordulatokat. Ezért ragaszkodtam hozzá, hogy az ő neve is szerepeljen a címlapon.

Gondolom, nem csak udvariassági okokból volt szükség rendezőre is a könyvből készült színpadi játékhoz!

– Természetesen a *Pustol a hó* rendezője is Bérczes László. Ő volt az, aki mindig figyelmeztetett: ne sztorizgassak, ne büfétörténeteket akarjak előadni, mert az méltatlan lenne a mondandóm lényegéhez. De azért is szükség volt az ő munkájára, mert egészen más az írott szöveg és a színpadi játék felépítése, más műfaj, más a regényidő és a színpadi idő. A könyvben egyes szám első személyben emlékezhetek, a színpadon viszont mesélek arról a gyerekről, akinek különböző megpróbáltatások során sikerült felépítenie azt a Szarvas Józsit, aki ma én vagyok.

Már a könyvíráskor tervezték, hogy ebből előadás is lesz?

– Nem! Nem! Szó sem volt színházi előadásról. A véletlen hozta így, vagy inkább a gondviselés, de érdekes módon ezt is Viszákknak köszönhetem. Nyár volt. Ebesi és seregélyesi gyerekek táboroztak nálunk. Mindenféléről beszélgettünk. Szóba került az én gyermekkorom, a hortobágyi tanyavilág és persze a színészi hivatás is. Egyik este egy kis műsorral

akartam kedveskedni nekik, koruknak megfelelő verseket mondtam, és felolvastam a könyvből is egy részletet. Tulajdonképpen kíváncsi voltam, érthető-e, követhető-e a történet. Értették a gyerekek. Némán hallgattak. Aztán felolvastam még egy történetet, és ők még mindig hallgattak. Érdekelte őket a folytatás. Amikor kiderült, hogy már tíz óra elmúlt, mondtam, hogy menjünk aludni. Elkészöntem tőlük, indultam volna lepihenni. Ahogy kiléptem a pajtából, utánam szaladt egy kislány, nem mondott semmit, csak megsimogatta a karom. Azt hiszem, ez a gesztus volt az, ami arra biztatott, hogy érdemes minél több embernek elmesélni annak a kislánynak a történetét, aki valaha voltam.

Mi volt a nehezebb: megírni vagy előadni a saját történetét?

– Az írás volt a nehezebb... A mindig bennem lévő kíváncsi kisgyerekként újra megélni a múltat és hitelesen megírni a velem történeteket. Nem! A saját szövegemet megtanulni nehezebb volt!

Nem félt, hogy nagyon kiadja magát? Olyan családi dolgokat is elmesélt, amelyeket mások talán röstellnek, elhallgatnak...

– Nem szégyeltem én a saját múltam. Nincs ebben semmi különös. Mások is jártak tanyasi iskolába. Nem én vagyok az egyetlen, aki hasonló családban nőtt fel. Sokszor megvert az apám, de nem haragszom rá. A könyv elején is ott van, hogy a szüleim emlékének ajánlom, és persze az én két gyermekemnek, Dávidkámnak, Katinkának.

Ez nagyon szép, de ha saját maga leírja, hogy gyermekként verték, mindjárt lehetőséget ad a lesújtó minősítésre: íme, egy sérült lélek...

– Az igaz, hogy egy pszichológus számára bőven adnék kutatási témát, de nem gondolom, hogy sérültebb lélek lennék, mint az átlag. Ahhoz, hogy hiteles legyen az írás, hogy sorra vegyem azokat a tényezőket, amelyek hozzájárultak a személyiségem kialakulásához, nem hallgathattam el semmi lényegeset. Az én apám engem tényleg sokszor meg-

Udvaros Dorottyaival a Meggyes kertben

vert, akkor azt éreztem, igazságtalanul büntet, de most már tudom, nem akart ő engem bántani, csak nem volt képes fékezni az indulatát. Akkor is csak jót akart, amikor azt erőltette, hogy legyen egy szakmám, menjek hentesnek, mert akkor soha nem fogok éhezni. Természetes, hogy haragudott, amikor otthagytam a vágóhidat. Féltett, hogy nem lesz majd miből megélnem. Nem volt könnyű életünk a tanyán. Miért, hol könnyű? Nekünk, gyerekeknek is dolgoznunk kellett. Valamikor el kell kezdeni viszonyt keresni a munkához. Négyen voltunk testvérek. Sokat vállaltak. Mondták is sokan anyunak: „Nem szégyelled magad?” Még ma is hallom! Sokat küszködtek a szüleink. Onnan nekünk sem volt egyszerű iskolába járni, pláne télen, hidegben, hóban. Amikor az erős szélben a jéggé fagyott hó hasogatja az ember arcát...

Pustol a hó!

– Így van! Erre mondják a pusztán, hogy pustol a hó... Ezt a szót csak a Hortobágyon és Debrecen környékén értik.

Mégis ez lett az előadás címe! Hogy tapasztalja, értik, miről beszél, ha éppen Kassán vagy Marosvásárhelyen vendégszerepel ezzel az előadással?

– Értenek! Hogyne értenének! Talán itt, Budapesten a legnehezebb megnyerni a közönséget. Minél távolabb van valaki a természettől, a földtől, annál kevésbé érti, miért olyan fontos, talán nem csak nekem, Viszák, a Tündérkert, az őshonos gyümölcsfáink üzenete...

Maradva még a nyelvnél! A saját nyelvjárásától meg kellett szabadulnia, most viszont Tancos Csuda Mózsiként kell beszélnie. Visszatérni sem lehet könnyebb!

– Annak idején, amikor bekerültem a Színművészeti Főiskolára, nekem természetes volt, hogy a magam í-ző nyelvjárásán beszéltem. Montágh Imre tanár úr megkérdezte tőlem, hogy életem végéig debreceni színész

akarok-e lenni? Ha igen, akkor ott fognak érteni, egyébként meg kell tanulnom a köznyelvet. De Tancos Csuda Mózsi nyelvhasználatát semmiféle nehézséget nem okoz nekem, mivel a Wass Albert regénye alapján készült színpadi játékban már nem azon van a hangsúly, hogy ő székely. Mózsi magyar ember, aki élhet bárhol a Kárpát-medencében, kénytelen túlélni a nagyhatalmak, a politikai erők küzdelmét, neki gondoskodnia kell a családjáról, a jövőjéről, meg kell őriznie az otthonát, a földjét, ahol megfogaz az almafacsemete, ahol kihajtanak a megcsontkított fák is. És most megint ott vagyunk a Tündérkertnél!

Időzzünk még kicsit a Kommandón! Lehetne ott akár vadőr is Mózsi helyett?

– Miért is ne?! Kommandó, ahogy Wass Albert leírja, gyönyörű hely. Ott is ültethetnek almafákat, bár – bevallom – nem vonzanak igazán a nagy hegyek...

„Tán csodállak, ám de nem szeretlek...” Mint Petőfi?

– Igen. Petőfi is alföldi gyerek volt, lehet, hogy esetemben is ezzel magyarázható, hogy nem vágyom különösebben a hegyvidékre. Bár amikor először felvetődött, hogy vennünk kellene valahol egy kis vidéki házat, még az első feleségemmel elmentünk a Mátrába. Szép emlékek kötődtek ahhoz a helyhez is. Mátraházán írtam még diákként az első versemet. Nagyon szép kirándulás volt. Felnőttként is jó volt felidézni az emlékeket, de valahogy mégsem éreztem, hogy ott kéne tanyát vernem. Évekkel később jutottam el az Őrségbe, és Viszák volt az a hely, ahol otthonra leltem.

De még mindig vissza a Kommandóra! Veszélyes hely! Lehet, hogy a medvék is riasztják?

– Medvével éppen még nem találkoztam, de a medveölő kutyák még veszélyesebbek. No, azoktól tényleg megriadtam. Egy barátunknak

Fehér Tiborral a Csongor és Tündében

köszönhetően eljutottam a gyergyói Bucsin-tetőre. Varázslatos hely, a felhők fölött jártunk. Hirtelen eleredt az eső, gyorsan menedéket kerestünk, aztán, amikor kisütött a nap, kimentünk a tisztásra. Egyszer csak megszólalt a barátom. Keményen, határozottan: „Fogj egy húsángot!” „Állj mögém! „Háttal!” És már ott is voltak azok a hatalmas kaukázusi juhászutyák, amelyeket azért tartanak, hogy megvédjék a medvétől a nyáját. Akkor már nem lehetett kérdezni, értetlenkedni. Védekezni kellett, ha nem akartuk, hogy szétmarcangoljanak. A természetben élő embernek nagyon gyakran határozottan kell cselekednie, nem lehet tétovázni, az életét kockáztatja, aki nem képes gyorsan és jól dönteni.

Vállalná a regénybeli medveadászatot Mózsi helyett?

– Nem. Már csak a szemem miatt sem...

Gondolom, ezért maradt ki az életéből a katonaság is.

– Így van! A szemem miatt nem lehettem katona, pedig amikor hívtak, éppen mentem volna. A segédszínészként töltött egy év után nem

hosszabbították meg a szerződésemet a debreceni színházban, nem sikerült az érettségi, és akkor megkaptam a behívót. Azt gondoltam, ez éppen jókor jött, legalább a katonaságnál lesz időm átgondolni, hogyan tovább. Mi is lenne az én utam. Nem lettem katona, pedig békeidőben vállaltam volna, egyébként meg akadályokat építenék a háború elé.

Táncos Csuda Mózsi kénytelen bevonulni katonának. Háború van a regényben is, a színpadi játékban is... Nem kérdezem, mert pontosan tudom, mit tanulhattak a '70-es években a szakmunkásképzőben, a dolgozók gimnáziumában a 20. századi magyar történelemről!

– Semmit! Ráadásul mi ott éltünk a román határ közelében, és fogalmunk sem volt arról, hogy Oradea Nagyvár, Cluj Napoca Kolozsvár és hogy ott is élnek magyarok, olyanok, akik ott születtek, és most magyarul beszélnek. „A múltat végképp eltörölni” – ez volt a hatalom célja. Mindent meg is tettek azért, hogy ne tudjunk semmit a történelmi tényekről. De lendületből a feledtetés idejét éljük napjainkban is. Már a debreceni színházban voltam csoportos színész, amikor nekem a drága Kóti Árpád, a nagyszerű színész mesélt Erdélyről és Trianonról. Később Kaszás Attila volt az, aki miatt elkezdett igazán foglalkoztatni a magyar múlt, a 20. század magyar történelmének traumái. Először nem is értettem, hogy kerül ide és honnan tud magyarul ez a „csehszlovák” fiú?! Miután ő a felvidéki Zsigárdon a nagyszülői házat a falunak adományozta, és gondja lett az ottani közösségre, megértettem, hogy nekem sem szabad feladnom a Viszákon megkezdett munkámat. Ahogy itt a viszákiak, ott a zsigárdiak is a következő nemzedékre gondoltak, amikor elkezdtek a Tündérgyökér kialakítását.

Visszatérve a Tizenhárom almához, ahelyett, hogy Wass Albert-ről beszélénk, muszáj megkérdezni: miért bukott meg hatszor magyarból?

– Pontosítok, nem én buktam meg, hanem a tanárnő megbuktatott. Nyolc év kellett ahhoz, hogy megszerezsem az érettségit. Nem volt

Tündérgyökér a Kárpát-medencében

Kovács Gyula, a Zala megyei Pórszombaton élő erdész, pomológus (a gyümölcsismeret és gyümölcstermesztés tudományának művelője) évtizedek óta kutatja és gyűjti az egész Kárpát-medence még meglévő ősi gyümölcsfafajtáit. Így jött létre az a génbank, melyben körülbelül 3000–3500 különböző fa van. Kovács Gyula szerint a régi gyümölcsfajták gyakorlati értéke, hogy vegyszerezés nélkül megtarthatóak, és szervesen kapcsolódnak egy térség népi kultúrájához, gasztronómiájához. Kovács Gyulának köszönhető a kertészeti örökség megőrzését és a közösségek megerősítését szolgáló Tündérgyökér mozgalom elindítása, és ma már több mint háromszáz kert működik szerte a Kárpát-medencében.

Ehhez a hálózathoz kapcsolódott 2009-ben Viszák is. Akkor ültették el az első 54 fát, melyek gondnoka egy-egy helyi család lett. Azóta a falubeliek vagy a faluból elszármazottak minden újszülöttjének tiszteletére ültetnek valamilyen őshonos fát a viszáki Tündérgyökérben.

| fotó: hogfilm

Pustol a hó

könnyű munka mellett tanulni. Az alapok is hiányosak voltak. Hol estis voltam, hol levelezős. A fizika és a kémia sem volt az erősségem, abból a két tárgyból rendszeresen pótvizsgáztam, és ehhez jött a magyar. Azzal az volt a baj, hogy amikor a tanárnő megtudta, hogy színésznek készülök, azt mondta, akkor ötösnek kell lennem, egyébként megbuktat. Ez benne is van a könyvemben, a tanárnő nevét nem írtam le, szerencsére elfelejttem.

Tehát a tanárnő volt a hibás?!

– Nem, nem azt mondom, hogy csak a tanárnő volt a hibás a sorozatos bukások miatt, de makacsul ragaszkodott a kijelentéséhez. Volt olyan év, hogy a kultúrházzal csináltunk egy irodalmi összeállítást Ady szerelmi lírájáról. Kívülről mondtam 25-30 verset. Az volt a terv, hogy ezzel a műsorral járjuk majd a kocsmákat. Talán két helyen voltunk. Nem nagyon figyeltek rám, de én csak szavaltam, szavaltam. „Őrjít ez a csókos valóság! Ez a nagy beteljesülés! Ez a megadás, ez a jószág...” Aztán a vizsgán húztam a tételt: „Ady szerelmi lírája”! Hoppá! Megvan az első ötös. Azonnal mondtam volna az összes Ady-verset. De a tanárnő először csak öt címet kért! És én egyet sem tudtam, mert címek nélkül tanultam meg a verseket... Ettől úgy leblokkoltam, hogy egyetlen sor sem jutott eszembe...

A kötelező tananyagon túl mesélt valamit a tanárnő a határokon túl élő alkotókról?

– A fenét! Azt hiszen, az erdélyi irodalom eleve tabutémának számított, de a népi írókról sem beszélt nekünk senki. Sokáig még Veres Péter nevét sem hallottam, pedig ő is arról a vidékről indult, ahonnan én.

A vas és acél országát erőltették, csak a munkásságot éltették, mintha a parasztember már nem is számított volna. Ezzel kezdődött a falvak elnéptelenítése, a közösségek felbomlasztása. Nekem is szükségem volt arra, hogy „visszatanuljam magam” abba a kultúrába, amelyet nem kaptam meg, amikor meg kellett volna. Ezért is fontos nekem Viszák.

A Színművészetin olyan legendás irodalomtanára volt, mint Hegedűs Géza. A könyvéből tudom, hogy ő már az ötösért kérdezte...

– De csak csillagos négyest adott, pedig az ösztöndíj miatt nagyon kellett volna nekem az öt alá...

Tőle biztos hallott az erdélyi irodalomról!

– Nem. Nem emlékszem. Az első Nyíró József-könyveket valamikor a nyolcvanas évek vége felé láttam egy utcai árusnál. Wass Albertről sokkal később hallottam. Megismerkedtem Kovács Gyulával, a pörszombati pomológussal, aki a Kárpát-medence őshonos gyümölcsfáit gyűjti, szaporítja, és ő adott a kezembe először egy Wass Albert-könyvet, az *Adjátok vissza a hegyeimet!* címűt. Abból kellett egy ünnepségen felolvasnom egy részletet. Lám, ismét megvan a kapcsolat Wass Albert, a vizsáki Tündérkert, az ottani Kaszás Attila Pajta Színház, a felvidéki Zsigárd között. Folyamatosan cikázik a gondolat térben és időben is. És Nyárádszentsimonról még nem is beszéltünk...

Erdély? Tündérkert?

– Pontosan. Amikor Marosvásárhelyen játszottuk a *Sára asszonyt*, ott is beszéltem a Tündérkertekről. Mivel ez a Nemzeti és az ottani Spectrum Színház közös produkciója, találkoztam a színház igazgatójával, Török Istvánnal is. Ő mondta nekem, hogy ismer egy fiatalembert, aki visszavásárolta a nagyszülei birtokát, a családjával visszaköltöztek a faluba, őt biztos érdekelné az én Tündérkertem. El is mentünk Nyárádszentsimonba, és most Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepére négyen jönnek hozzánk Viszákra, hogy felvegyék a kapcsolatot Kovács Gyulával. Annak idején nem ugatott meg Kovács Gyula kuttyája, ezért ő megbízott bennem, és elmondta, hogyan szolgálhatják a közösséget az őshonos gyümölcsfák. Hogy is van ez?!

Mennyi véletlen találkozás!

– Valamikor talán én is azt mondtam volna, hogy véletlen, de ennyi véletlen nem lehet. Most már tudom, ez a gondviselés.

Isteni gondviselés?

– Igen. Arra gondoltam.

A könyvében írja, hogy felnőttként járt először templomban. Korábban semmit sem tudott a hitről.

– De attól még létezhet Isten, ha nem is tudunk róla. Egyre erősödik bennem az érzés, hogy valami magasabb rendű értelem igazgatja a teremtett világ dolgait. Hiszek a jóban, az isteni gondviselésben. Igaz, még mindig nem vagyok megkeresztelkedve, de igyekszem pótolni.

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Móricz Zsigmond

(Tiszacsécsé, 1879 – Budapest, 1942)

Anyja református lelkész lánya, apja paraszt származású, feltörekvő falusi vállalkozó volt, aki nek tönkremenetele után a család nagy szegénységben élt. Móricz Sárospatakon, Debrecenben és Kisújszálláson tanult. Teológiát és jogot is hallgatott, volt hivatalnok, újságíró, néprajzi gyűjtő.

1909-ben a *Hét krajcár* című novellás kötete avatta íróvá. A Nyugatban Ady írt róla kritikát, és Móricz ettől kezdve lett a folyóirat munkatársa, amelyet 1929 és 1933 között Babits Mihállyal közösen szerkesztett. 1919-ben tagja volt a Tanácsköztársaság írói direktóriumának, szerepvállalása miatt megbélyegezték. Utolsó nagy vállalkozása a Kelet Népe folyóirat alapítása volt.

Móricz rendkívül termékeny alkotó volt: írt novellát, cikket, riportot, drámát (e műfajban nem aratott nagy sikereket) és regényt. A *Sáraranytól* (1911) kezdve ontotta a műveket, hogy csak a „klasszikusokat” említsük: *Nem élhetek muzsikaszó nélkül*, *Légy jó mindhalálig*, *Úri muri*, *Barbárok*, *Rokonok*, *Pillangó*, *A boldog ember*, az *Erdély-trilógia* (*Tündérvár*, *A nagy fejedelem*, *A nap árnyéka*), *Árvácska*, *Rózsa Sándor*.

Móricz Zsigmond 1920 körül, Székely Aladár felvétele

NEMES PONYVA

Móricz Zsigmond és a Forró mezők

Móricz Zsigmond fűzős marhabőr csizmája ki volt állítva a Petőfi Irodalmi Múzeum egyik kis termében. Csak a csizma. Annak az életsemménynek az „emlékműve” lett ez a posztamensre emelt és vitrinbe zárt csizma, amit a tulajdonosa egész életében következetesen megvalósított: járta az országot, és *mindent* megírt – hírlapi cikkben, riportban, novellában, regényben – amit hallott, látott és tapasztalt. A csizmák zseniális egyszerűséggel váltak a múzeumi környezetben az írói hivatás, az életmű hétmérföldes szimbólumává, kifejezve azt a habitust is, amire azt szokás mondani: ez az ember két lábbal áll a földön.

Ebben „csizmában” született a *Forró mezők*, Móricz krimije is. „*Mostanában jártomban, keltemben, találkoztam közvetlen közlővel a szenzációval – egy puskalövés, amely egy igen nagy vidéknek jóformán minden társadalmi rétegét felkavarta. Itt egészen furcsának éreztem azt, hogy valahogyan mindenki detektívvé lett...*” – nyilatkozta az író 1928-ban a Pesti Naplónak, ahol folytatásokban jelent meg a regény. Hamar Péter irodalomtörténész pontosan felderítette, hogy mi volt az a „szenzáció”. Az író 1927-ben járt Nyíregyházán, és vendéglátói meséltek neki egy helybéli birtokos meggyilkolásáról, és azonosíthatók a regény alakjainak modelljei is (akik nemigen repeshettek az örömtől, amikor a közállapotokat őszintén feltáró regény lapjain magukra ismertek).

Móriczot rendkívüli módon foglalkoztatta a nemes ponyva kérdése. Hogyan lehetne jó művekkel sokakhoz szólni? (Nem elhanyagolható szempontja volt az is, hogyan lehetne sok könyvet eladni, lévén, hogy kizárólag írásból élt és tartotta el a családját.) „*Legalább még sosem láttam, hogy az irodába menő lányok a villanyoson Homéroszt olvastak volna. Nem, ők detektívregényt olvasnak*” – írta.

Móricz is tett egy próbát, és megírta a *Forró mezőket*, amelyet az irodalomtörténet nem a legjelentősebb művek között tart számon. Bár kortársai felismerték a detektívregény erényeit, közönségikert nem aratott. Móricz ugyanis képtelen volt meghazudtolni önmagát – az olvasó hamar rájön, hogy a szerző nem tartja magát a krimi műfajának szigorú szabályaihoz. Bár mesterien adagolja az információkat, fenntartja az izgalmat, de nincs egyetlen nyomozó (mindenki az), akivel azonosulhatnánk, aki feltárja a bűntényt, hogy a világ rendje (legalább egy pillanatra) helyre álljon. A regény „detektívje” maga az író, akinek a krimi csak ürügy, hogy az egyedi esetenél nagyobb ügyet tárjon fel: a vidéki birtokosok, a dzsentrik világának agóniáját. Ahogy a korszak tekintélyes kritikus, Kárpáti Aurél találóan megállapította: „*itt nem a mesén fordul meg a dolog, hanem az élet-ábrázolásnak azon a szuggesztív művészetén, amely a Forró mezők alakjait, helyzeteit, rejtett szálait, logikáját, milióját, egész atmoszféráját eleven valósággá testesíti*”. Ha viszont így olvasuk a művet, és nem detektívregényként – amelynek műfaját Móricz kortársai, Agatha Christie vagy Conan Doyle fejlesztettek tökélyre –, szomorú tanulságokkal teli felfedezőútra indulhatunk a forráságtól füledt és portól gyötört magyar vidékbe, ahol gyilkosság történt...

A *Forró mezők* könyv alakban először 1929-ben jelent meg, majd kibővítve tíz év múlva újra. Két film is készült belőle (1948, 1979). Berettyán Nándor átdolgozásában és rendezésében először kerül színpadra Móricz egyetlen krimije.

KORNYA ISTVÁN

Móricz Zsigmond

Forró mezők

Főkapitány – SCHNELL ÁDÁM ■ Bátky, Ábris, Karanka – VARGA JÓZSEF
 ■ Bátkyné, Pincér, Zizy – SÖPTEI ANDREA ■ Vilma – KATONA KINGA
 ■ Véték Pali, Fábján – MÉSZÁROS MARTIN ■ Makkos, Imre, Baltazár –
 BORDÁS ROLAND ■ Jegyző, Lekszi – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Avary, Bíró,
 Damján, Fetter, Kocsis – MÁTYÁSSY BENCE ■ Vadász, Sofőr, Rokkant, Pap
 – SZÉP DOMÁN ■ Karankáné, Jegyzőné, Falábúné – ÁCS ESZTER ■ Böske,
 Mariska, Lenke, Maris – SZÁSZ JÚLIA e. h.

Díszlet, jelmez – Ondrascsek Péter // Ügyelő: Kabai Márta //
 Súly: Gróf Kati // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Színpadra alkalmazta és rendezte: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

PREMIER: március 13. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

AZ IS GYANÚS, AKI NEM GYANÚS

Berettyán Nándor – rendező

„Az én álmvilágomban nincs megtorlatlan bűn” – írta Móricz Zsigmond egyetlen krimijéről, a *Forró mezők* című regényéről. A művet átdolgozó és rendező Berettyán Nándor izgalmas nyomozásról, egy letűnt világról és a közösségi igazságérzetről is beszél.

A *Forró mezők* Móricz Zsigmond egyetlen krimije. Nincs nyomozás igazi detektív nélkül – a *Tündérkert* írójának is megvolt a maga Hercule Poirot-ja?

– Bár a *Forró mezők* egyik főszereplője rendőr, a Főkapitány, és a történet egy bűntény körül bonyolódik, sőt a „ki követte el a gyilkosságot” a különös nyomozás kulcskérdése, Móricz mégsem klasszikus detektív-regényt írt – amiben valóban nincs Hercule Poirot. A krimi általában attól izgalmas, hogy a nyomozó észjárását, a bizonyítékok feltárását érdekesen adagolja. A nyírségben járunk, valamikor az 1920-as években, és a környék egyik birtokosa meghal. Gyilkosság, öngyilkosság történt? Mi van a háttérben: féltékenységek, bosszú, anyagi érdek? Ez a regény – s remélhetően a mi előadásunk is –, nemcsak a nyomolvasás szellemi izgalmáról szól... Fordulatos történet, és a belevaló krimihez illő módon feltűnik benne egy szöke, „végzet asszonya” is, mégis a *Forró mezők* túlmutat az egyszerű bűnügyi histórián.

Maradjunk még a kriminél! Móricz a *Pillangó*, a *Légyjő mindhalálig* vagy az *Uri muri* után bűnügyi regényt írt. Hogyan reagáltak erre a kortársak?

– Amikor Móricz 1928-ben megjelenteti a *Forró mezőket*, már valóban elismert író volt, igaz, közben anyagi gondokkal is küzdött. A regénnyel szembeni egyik kritika éppen ez volt: méltatlan Móriczhoz, hogy ilyen „könnyű” műfajban alkot, biztosan csak a pénzért ír. A másik támadás nem annyira esztétikai: sokan kifogásolták, hogy a regényben úgy jeleníti meg a rendőrséget, pontosabban olyan rendőri eljárásrendet mutat be, ami a korszak Magyarországra nem jellemző. A *Forró mezők* rendőrei – élükön a történet egyik főszereplőjével, az előadásunkban Schnell Ádám által alakított Főkapitánnyal – a kritikák szerint olyan durvák és erőszakosak, mintha a Szovjetunióban játszódna a történet. Ezek miatt is küldött Móricz a *Rendőrk* című szaklapba az öt bíráló rendőrtanácsosnak válaszlevelet, amelyben megmagyarázza szándékait. Miközben

tisztázza, hogy nem akart a kor magyar rendőreiről kedvezőtlen képet alkotni, leírja a regény legfontosabb üzenetét: „Én egy igen nagy és emberi lelki dolgot akarok itt közölni: azt, hogy senki a világon egy percig sem bírja elviselni, hogy valamit tud a bűnről. Az egész emberiség felzúdul, mint egy megbolygatott méhraj, ha bűn történik, s azonnal szabadulni akar a rettenetes és elviselhetetlen teherből, attól, hogy bűnrészes legyen. Az én álomvilágomban nincs megtorlatlan bűn.”

Két film is készült Móricz krimijéből. Megnézték a színészekkel a próbák során?

– Én mindkettőt megnéztem, mert kíváncsi voltam, hogyan dramatizálják a regényt, de csak az egyikből, Apáthi Imre 1948-as alkotásából mutattam meg a színészeknek egy-egy jelenetet. A másik, a nemrég elhunyt Andorai Péter főszereplésével készült 1979-es adaptáció tévéfilm, alig több mint egy órába sűrítette össze a regényt, ami miatt nyilván sok fontos elem maradt ki. Apáthi rendezésében viszont a hőség és a por Móricz szövegéhez hűen igazi motívummá válik. No és az amerikai film noiroknak, ezeknek a sötét bűnügyi filmeknek jellegzetes főszereplője: a femme fatale. Igaz, a Humphrey Bogart-filmek végzet asszonyai általában szókék, Apáthi filmjében a barna hajú Karády Katalin alakítja Vilmát. A mi előadásunk ebben a tekintetben visszatér a karakter eredetijéhez, hiszen nálunk a szóke Katona Kinga játssza azt az egyszerre vonzó és rideg asszonyt, akibe minden férfi belebolondul – ezáltal akaratlanul is ő mozgatja a szálakat.

Mit jelent a por és a forróság?

– „Perzselt a meleg. Még alkonyatkor is. Semmi levegő” – így kezdi regényét Móricz. Nála a fülledtség több egyszerű nyári me-

legnél. Ettől a fülledt forróságtól nem tudunk szabadulni, és nagyon várjuk az enyhülést, egy kis hideg fuvallatot. Azt persze nem árulom el, hogy Móricz és a mi előadásunk enyhülést hoz-e. A másik motívum, a por pedig azt jelzi, hogy valami elmúlt. Egy életmód, egy korszak, egy társadalmi berendezkedés. Már mind a múlté. A *Forró mezők* születésekor már Trianon után vagyunk, és sok zavaros időszakkal a hátunk mögött a szereplőink még nem tudják, hogy valójában egy újabb kataklizma vár rájuk. Megrekedtek két világ(háború) között. Móricz regénye nemcsak krimi, mögötte kirajzolódik a dzsentrik, a vidéki birtokosok világának alkonya is, a gazdasági csőd, a tehetetlenség és a kilátástalanság. Ezt a „porlepte” hangulatot teremti meg Ondraschek Péter díszlete is.

A szereplők tehát sok mindent elveszítenek, de mit nyernek a nézők?

– A *Forró mezők* különleges nyomozása önmagában is izgalmas, mert jelentősen eltér a krimik logikájától. Ebben az előadásban mindenki gyanúba keveredik, és remélem, nagyon érdekes lesz a néző számára, ahogyan magában mérlegelhet: ki állhat a cselekményt beindító gyilkosság hátterében? Mit jelent az, hogy senki sem áll gyanú felett? Én tudom, hogy ő tudja, hogy mi tudjuk... Móricz mesterien adagolja a bűnjeleket. Ez önmagában is örömet okoz. Azonban a *Forró mezők* ennél is többet kínál, amit a mi előadásunk is megpróbál visszaadni: a bűn és a közösség viszonyában van egy titokzatos mozzanat. Ez sokszor lesújtó, de lehet akár felemelő is. Remélem, az előadás végére minden kiderül...

LUKÁCSY GYÖRGY

KAPD EL A GYILKOST, KERESD A NŐT!

Katona Kinga – Vilma,
Schnell Ádám – Papp Benjámin

Gyilkosság, szerelem, féltékenység, félreértések, zavaros pénzügyek, tomboló vágyak, alantas ösztönök. Az 1920-as évek Magyarországa valahol a Nyírségben. Ennek a világnak a két kulcsszereplője Vilma, a végzet asszonya, akinek a férjét meggyilkolják, és a nyomozást vezető Főkapitány, akit egyetlen vágy hajt...

Ki a nagyobb manipulátor: a rendőrfőnök vagy a szőke ciklon?

KATONA KINGA: Azt hiszem, szerepeink szerint mindketten azok vagyunk. De mintha Vilma nem szándékosan csinálná...

SCHNELL ÁDÁM: Valóban, ő egyszerűen nem tehet róla, hogy ilyen gyönyörű és elbűvölő. A Főkapitány viszont ténylegesen manipulálja a közegét. Valószínűleg így kompenzál. Ő ugyanis nem a tudásának köszönhetően keveredett a társadalmi ranglétra ilyen magas fokára, hanem egyszerűen jól házasodott. Az 1920-as évek Magyarországon ő a helyi közösség egyik vezető alakja, miközben képességei nem feltétlenül tették volna lehetővé, hogy rendőrkapitánnyá váljon. Talán azért is érzi úgy, hogy folyamatosan tisztogatnia kell a tekintélyét, mert mintha nagy lenne rá a kabát...

KATONA KINGA: Vilma viszont éppen ellenkezőleg: nem bele-nőtt a szerepébe, ő született csábító. Ráadásul úgy, hogy nem is derül ki, hogy a róla keringő pletykák igazak-e, és hogy ő miképpen gondol-

kozik róluk. Amikor a történet szerint megismerjük, ő már akaratlanul is letette a névjegyt mint a végzet asszonya. Férfiak hódolnak neki, sőt akadt, aki öngyilkosságot követett el, mert reménytelennek érezte, hogy szerelme beteljesüljön. Én is ismerek ilyen nőket: egyszerűen minden férfi beljük habarodik. Ez valami különleges képesség, belülről fakad. Mondanom sem kell, ezt gyakorlatilag lehetetlen eljátszani.

SCHNELL ÁDÁM: Persze nem vagy egyedül, hiszen erre a szerepre is igaz a színjátszás egyik alapszabálya: a király fejére a többi színész teszi fel a koronát. Vagyis a hódolatból is látszik majd, mit jelent Vilma a közösség számára, mitől válik ilyen rejtélyessé.

És mi a Rendőrkapitány titka?

SCHNELL ÁDÁM: Móricz nem akart Columbo hadnagyot faragni a Főkapitányból. Sőt ő kifejezetten nem okos. Felkapaszkodott figura, aki sokkal inkább politikus, mint nyomozó. A Mátyássy Bence által

alakított Fetter főorvos vagy Bordás Roland Makkos detektívje is neki köszönheti kinevezését, ezért mindketten a Főkapitányhoz hűek. Mint látjuk, nem egyszer elvtelenül. Szívességgért szívességet – mint a politikában. A Főkapitány próbálná az egész tragikus esetet fedő alatt tartani, és így a botrányt elkerülni. Ebben lesznek társai a neki lekötölezettek.

Haláleset, végzet asszonya, forró mezők. Mi lehetne a műfaji meghatározás: fülledt krimi?

KATONA KINGA: Színészként a mi előadásunkban az is kihívást jelent, hogy Vilma hódításairól csak hallomásból értesülünk. Amikor először feltűnik a színen, már túl van mindezen, megtört asszony, aki éppen most veszítette el a férjét. Vilma már csak ezért is éppen olyan gyanús, mint bárki más. Mint a *Tartuffe*-ben a címszereplő vagy a szintén a Nemzetiben látható *Isten ostorában* Attila, a nagyúr – mire először színpadra lép a nő, már mindenki róla beszél. Hatalmas várakozás előzi meg az érkezését, mi viszont nem tudjuk, valójában milyen. Mit szolt például Vilma ahhoz, amikor valaki öngyilkos lett miatta? Nem tudjuk. Mit jelentenek számára a neki udvarló, érte vetélkedő férfiak? Flörtöl vagy nem veszi észre a rajongást? Nem tudjuk. Mit gondol a róla terjedő pletykákról? Mindezt távolságtartó magatartása mögé rejti.

SCHNELL ÁDÁM: Azt sem tudjuk meg Móricztól, hogy Vilma megcsalta-e egyáltalán a férjét. Igazából a saját vágyképeit olvassa rá

mindenki Vilmára. Ő egy olyan nő, akibe egyszerűen bele kell szeretni. A fülledtségnek van egy erotikus töltete. De Móricz szerintem mást is ki akart fejezni a kánikulával. A nagy hőségben máshogy mozgunk, lassabban, kimértebben járunk. A gondolkodásunkra is egyfajta nehézkesség jellemző a nyári melegben. Ezt a tompultságot próbáljuk mi is megjeleníteni. A Nyírség sivatagi forrósága nem táplálja az életet. Épp úgy, mint az a régi világ, ami az 1920-as években porladt el. Minden korábbi értéket befed a nyírségi por.

KATONA KINGA: A hőségben persze mindenki izzad, de irodalomban, filmben ez többletjelentést is kaphat. A világháború utáni amerikai bűnügyi filmek, a film noirok jellegzetessége, hogy a szereplők végig törölgetik a homlokukat. A *Kínai negyed* vagy a *Palmetto* kánikulája is kifejez egy belső állapotot. Nem tudjuk eldönteni, hogy a forró levegő vagy a lelkiismeret-furdalás miatt izzadnak-e a szereplők. Többértelmű helyzet ez. Éppen olyan, mint Vilma rejtélyes mondata férjéről: „Nekem nem kellett szerelmesnek lenni, hiszen ő volt szerelmes belém.” Ha ebbe belegondolunk, megdöbbenő kijelentés. Vilma ridegsége, elérhetetlensége sugárzik belőle. No és az, hogy valamiért mindannyian vonzódunk az ilyen, kissé kódos emberekhez.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Berettyán Nándor

A sűgő

absztrakt vígjáték – Valère Novarina nyomában

Bizonytalan – ÁCS ESZTER ■ Rendezgető – BARTA ÁGNES ■
Magyarázó – KATONA KINGA ■ Mesélő – BERETTYÁN SÁNDOR ■
Kérdező – BORDÁS ROLAND ■ Röhögő – MÉSZÁROS MARTIN ■
Elégedetlen – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

Zene: Szabó Sebestyén László // Koreográfus: Vida Gábor // Sűgő:
Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

PREMIER: január 5. – 19 óra 30

További előadás: március 20. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A SÚGÓ

Mi legyen? A közönség ül, várja, hogy történjen valami, de a színészek tanácstalanok. Elveszetten, ügyetlenül, nevetségesen próbálkoznak, de a sűgő segítségével nélkül tehetetlenek.

Ez az előadás témája. Ez a furcsa alaphelyzet adja a darab konfliktusát. Mire megyünk a sűgő nélkül? Mit tudunk csinálni, ha nincs, aki segítsen, akire támaszkodni tudunk, ha bajba kerülünk? Ki is ez a sűgő, aki mindig a sötétben, hátul ül, egyedül, mégis tőle várjuk, hogy kimentsen bennünket az elrontott, reménytelen helyzetekből?

BERETTYÁN NÁNDOR író, rendező

A vihar Shakespeare életének valószínű utolsó önálló műve. Amikor az ember összegezz, visszatekint, újragondolja a nagy témáit, a felnőtt kor bölcsességével nyúl hozzá a régi történetekhez. Egy szerző, aki talán a világ egyik legismertebb darabját jegyzi, amely a tragikus szerelmesek sorsának azóta ezerszer újraírt, újragondolt története, vajon mit tud még az utolsó művével mondani olyan témákról, mint szerelem, hűség, árulás, megbocsátás, halál. Szögezzük le: tud és sokat. Ahogy az előadás is mesterien ötvözi a klasszikus történetet a modern élet attribútumaival, sőt a klasszikus előadás-technikát a modern színház színészi megoldásaival, amittől egyszerre ismerősen hat és szíven üt minket a cselekmény. Lelkivezetőként ez ismerős számomra: az emberi élet nagy eseményei évezredek óta ugyanazok, mégis, aki velem szemben ül, egyedi és megismételhetetlen. Az ő gyásza, az ő haragja vagy öröme itt és most történik.

Shakespeare *Viharja* tele van szimbólumokkal. Mondhatnánk, hogy a mai kor embere érzéketlen a szimbólumokra, de nem lenne igazunk. (Éppen ezért tartom kiváló ötletnek, hogy a rendező, Andrzej Bubień a modern kor jelképes tárgyait állítja színpadra: a mikrofont, a tévéképernyőt, bárszéket, babaházat, micgymást.) A történet két központi motívuma pedig maga is szimbólum: a vihar és a sziget. A közbeszéd ismeri az „élet viharát” kifejezést, ami jelentheti a külső körülményeket, de éppen annyira a lelkünkben dúló vihart is. És amikor ez elől menekülnénk, egy szigetet képzelünk el magunknak, ahol csendben gyönyörködve a természet szépségeiben tölthetjük pihenő napjainkat.

Engedjék meg, hogy a viharról beszéljek, amely talán az emberiség kezdetétől velünk élő jelkép. Vihar, ami keresztül húzza a számításainkat. Vihar, ami a belső világunkat írja le, annak a békének a hiányát, amelyre mindannyian vágyunk. A kiszámíthatóság, a biztonságérzet, a nyugalom nem a viharra jellemző tulajdonságok. Azokat az életeseményeket nevezhetjük viharoknak, amelyek fenekestül felforgatják az életünket, szembesítenek minket azzal, hogy nem vagyunk a magunk urai. Talán valaki sorsnak hívja, talán valaki Istennek. A lényeg, hogy nem egyedül alakítjuk az életünk menetét. Éppen az emel ki minket a kamaszok ábrándjaiból, világmegváltó álmódosásaiból, hogy szembesülünk vele: a végeredmény végső soron nem rajtunk múlik.

Hodász András

„A Nemzeti előadásának a vihara nem ciklonként söpör végig a színpadon. Halljuk a zúgását, hol halkabban, hol hangosabban. Mintha a lélek mélyén zúgna folyamatosan – hol megnyugtatóan, hol idegesítően.”

Vihar a lélek mélyén

Az olcsó motivációs trénernek legnagyobb hazugsága, hogy kezünkben a sorsunk, amit sokan hajlamosak elhinni, mert jó pénzért árulják. Az élet valójában kiszámíthatatlan, a végeredmény egyáltalán nem biztosított. De talán éppen ez az esetlenség, a mulandóság teszi értékessé, megismételhetetlenné. Talán éppen a viharok által előidéztet váratlan helyzetek miatt teszünk szert olyan tapasztalatokra, amelyekben magunktól nem lenne részünk.

Lelkivezetőként a leggyakoribb kérdés, amit megkapok: miért történt ez velem? Mit vétettem, hogy ezt érdemlem? Amikor valaki így kérdez, önmagát zárja börtönbe. Tapasztalatom szerint a viharoknak nagyon is fontos szerepük van, és ha ezeket a kérdéseket tesszük fel, éppen nem segítjük ennek a szerepnek a megértését. Ezekkel a kérdésekkel benne ragadunk a vihar közepében. Kilépni akkor tudunk, ha ahelyett, hogy a jelen helyzeten keseregnénk, arra fókuszálunk, hogy innen akkor merre tovább. Mi az, amit ebben a helyzetben meg tudok tenni. Mik az erőforrásaim, amiket mozgósíthatok, hogy elérjem a célomat.

A megbocsátás jelenete jól zárja az előadást. Jézus óta tudjuk, hogy szükséges a megbocsátás, de nemcsak akkor, amikor a másik bocsánatot kér, hanem talán még inkább akkor, amikor nem. Lelkivezetésben gyakran előforduló téma ez. A pszichológia régen felismerte annak fontosságát, amit Jézus kétezer éve mondott: a megbocsátásra az áldozatnak, az ártatlan félnek van szüksége. Mert ha nem bocsát meg, maga válik agresszorral, maga tartja meg magát az áldozat szerepében. A vétkes talán már árkon-bokron túl, vagy épp a föld alatt van, de ha mi még

mindig őrizzük a haragot, magunkat zárjuk börtönbe. A bosszú két irányba pusztít, a harag olyan, mint a sav – marja azt az edényt, amiben tartják.

A színpadkép világos, letisztult, szinte kórházi. A hatalmas kivetítők nem csak a technikai megoldás miatt helyezik az egész történetet a modern korba, hanem mert a ma embere nagyon is érti, hogy milyen az, amikor az életünk képernyőn zajlik. Ez egyfajta távolságot enged, egyfajta új nézőpontot, ugyanakkor kiemel, közel hoz, összesűrit, szembesít. Mint Shakespeare zseniális műve. A Nemzeti előadásának a vihara nem ciklonként söpör végig a színpadon. Halljuk a zúgását, hol halkabban, hol hangosabban. Mintha a lélek mélyén zúgna folyamatosan – hol megnyugtatóan, hol idegesítően.

a szerző római katolikus pap,
plébános, vlogger

„A remek adottságokkal rendelkező Horváth Lajos Ottó által kellő méltósággal megformált Prospero összetett (magánéleti és politikai) eredetű fáradtsága, egyáltalán a filozofikus léptékű fáradtság: nem csak témája az előadásnak, hanem működés- és létmódja is.”

Bázsányi Sándor

Fáradtság

Zavarban vagyok. Zavarom oka pedig az átmeneti tudathasadás. Vagy inkább kettős tudat. Merthogy egyfelől nagyjából világosak *A vihart* megrendező Andrzej Bubień értelmezői szándékai (amelyekről szépen és szabatosan nyilatkozik az előadás honlapján). Másfelől meg – az egyes pillanatokban megvalósuló részértékektől eltekintve – mindez eléggé fáradtan nyilvánul meg a Nemzeti nagyszínpadán.

A remek adottságokkal rendelkező Horváth Lajos Ottó által kellő méltósággal megformált Prospero összetett (magánéleti és politikai) eredetű fáradtsága, egyáltalán a filozofikus léptékű fáradtság: nem csak témája az előadásnak, hanem működés- és létmódja is. És ezt a fáradtságjellegét csak ellenpontozva fokozzák az esetenkénti harsányságok, leglátványosabban a Miranda (Szász Júlia) és Ferdinánd (Bordás Roland) egybekelését övező audiovizuális bacchanaliaszerűségben, amelyet némán figyel a színpad pereméről a könyvek, illetve a könyvekből származó szel-

lemi javak és varázslatok embere, Prospero (aki egyébként töprengő nyugalomával szinte mindvégig jelen van az előadás során). De gondolhatunk a tényleges cselekvéseket hol felerősítő, hol viszonylagosító kivetítésekre a színpad tölcészerűen mélyülő terét szolgáló, osztott felületű és nagyméretű vásznon (a látványterv Anita Bojarskát dicséri, amelyhez jól illeszkedik Piotr Salaber visszafogott lüktetésű elektronikus zenéje).

Az intellektuális fáradtság adja a ritmusát a színpadra betolt, keretbe foglalt ülőgarnitúrán zajló, kamerákkal és kivetítésekkel mérsékelten megbolondított beszélgetésnek is, amelynek során megismerhetjük a darab elején Prosperótól hallott előtörténetet a másik oldalról, a milánói és nápolyi hatalomgyakorlók szempontjából. A beszélgetésketrec érdekes díszletpárhuzama lesz a szerelmespár turbékolásterét biztosító, felnagyított voltában is klausztrófó hatású babaház: mintha az amszterdami Rijksmuseum tizenhetedik századi babaházainak (köztük a regényhősként néhány éve

újraszülető Petronella Oortmané) *campesített* másába pillantanánk bele. Az egyik kubus a túlzott enerváltság, a másik a túlzott eufória tereként működik, és tulajdonképpen ebben a feszültségben létezik az egész előadás – és ettől a feszültségtől válhat feszültté a néző is.

Ez a nem feltétlenül, vagy legalábbis nem mindig jó értelemben vett feszültség már ott motoszkál a nyitójelenetben is, amelynek során Miranda – baljósan lüktető elektronikus zenekíséretre – hosszan, nagyon hosszan próbálgatja a Pauer Gyula és Can Togay Holokausz- emlékművének levett cipőire emlékeztető lábbelik egyikét-másikát. A Duna mellett felépített új Nemzeti Színház nézője nem tud nem gondolni a Duna-parton egy-két kilométerrel feljebb található köztéri szoborra. Ezután meg nem tud nem eltöprengeni azon, hogy mi volna az összefüggés a kettő között. Hogy tehát mi hozhatja közös nevezőre az 1945 januárjában a Dunába lőtt zsidó emberek iszonyatos tragédiáját és a tengeri viharból bűvös varázslattal megmenekült emberek köré szőtt bájos mesét. Jómagam nem nagyon tudnék, illetve nemigen mernék erre a (túl nagy feszítvű) kérdésre válaszolni. Mindenesetre Bubień komor műértelmezése és világlátomása, jókora csipetnyi erőszakkal, összefésülhető még akár ezzel az egyszerre zavarba ejtő és lidérces párhuzammal is.

Ugyanakkor a darab nagy vesztese a kultúrgyarmatosító Prospero által szolgáltságba vetett szigetlakó, Caliban. Az előadásé meg a főágus akaratát kivitelező szellem, Ariel, akinek villódzó lényét Szűcs Nelli a tőle elvárható szinten, ámde kissé motorizált modorossággal hozza. Az előbbi alak, a leigázott bennszülött viszont Kristán Attila jóvoltából tényleg kicsikarja a megalázottakkal és meg-szorítottakkal jobb esetben zsigerileg, rosszabb esetben kötelességtudatból rokonszenvező nézők sajnálatát. (A legrosszabb esetről most nem beszélnek, bőven elég, ha tapasztaljuk a közéletben.)

Úgy hallottam, a decemberi bemutaton még két részben adták *Avihart*. Azután meg a rendező úgy döntött, legyen egyben, hogy ne törjön meg az íve. Nos, a fáradtság ábrázolása tényleg csak egyhuzamban hiteles. Amiből persze nem következik szükségszerűen az ábrázolásmód fáradtsága. Most mintha mégis ez történt volna.

a szerző irodalomkritikus, esztéta,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Művészettudományi Intézetének oktatója

fotó: Eöri Szabó Zsolt

VENDÉGÜNK KECSKEMÉT

Schwajda '89-es darabja és Madách Tragédiája a Nemzetiben

'59 – '89 – '20

A 301-es parcella bolondja a rendőri hivatásának csúcsán lévő ügynök, aki értelmi fogyatékosként játszva megfigyeli az oda temetettek látogatóit. A Rákoskeresztúri Új Köztemető 301-es parcellája egy olyan elkülönített rész, „titokszoba”, ahová a közelmúlt köztörvényeseit és politikai elítélteit is temették. A második világháború utáni magyar történelem nem ismer még egy ilyen helyet, amelynek földjében bűnösök és áldozatok, különböző társadalmi rendszerek kitagadott és kivégzett bűnösei és mártírjai nyugszanak.

Schwajda György drámája 1989-ben, a rendszerváltoztatás idején, ezen a helyen játszódik. Idő és tér ilyen erős összekapaszkodása ritkán tapasztalható a magyar drámairodalomban. S habár kémtörténetnek is nevezhetnénk hősiünk, a „bolond” pokoljárását, a háttérben, vagy éppen felettünk, illetve alattunk, még mindig jelen van az az eleven emlékezet, mely lehetetlenné teszi a történet mesévé alakulását. A mese a bolondé. A történelem viszont kétes hagyatékunk. S talán bolondná kell válnunk ahhoz, hogy ne vegyünk tudomást azokról a tényekről, melyeknek egyébként igen nagy fontosságot kellene tulajdonítanunk, hiszen közelmúltunkat határozzák meg.

Kőszegi Ákos, Danyi Judit, Koltai-Nagy Balázs, Aradi Imre

MADÁCH FIATALOKNAK

Az ember tragédiája „junior” verzióját Cseke Péter, a színház direktora rendezte. Az előadás elsősorban az ifjúságot szólítja meg, hossza egy óra. – A drámai költeménynek a színpadra álmódása igazi misszió számomra – nyilatkozta Cseke, akinek tanítványai, a Kaposvári Színművészeti Egyetem negyedéves hallgatói alakítják a Lucifereket. – Két célom volt: közelebb hozni a darabot fiatalokhoz, és az, hogy előadásnak mindenféleképpen beszélnie kell arról, mi az életünk értelme, célja. Madách hívó ember volt, jól tudta, hogy Isten teremtményei vagyunk. El lehet bukni, de bármikor vissza lehet hozzá találni. Csak küzdeni kell, és bízva bízni.

Hajdú Melinda, Koltai-Nagy Balázs

Schwajda György

Ballada a 301-es parcella bolondjáról

játsszák: KŐSZEGI ÁKOS, HEGEDŰS ZOLTÁN, BOGNÁR GYÖNGYVÉR, CSOMBOR TERÉZ, CSAPÓ VIRÁG, ARADI IMRE, DANYI JUDIT, KOLTAI-NAGY BALÁZS, SÍRKÓ LÁSZLÓ, KÖRTVÉLYESSY ZSOLT, FARKAS ÁDÁM, VÁRY KÁROLY, NAGY PÉTER JÁNOS e. h., D. VARGA ÁDÁM e. h., SZABÓ CSABA és Csitári Tamás, Kurucz Balázs, Szabó Dániel

Díszlet és jelmez: Szilávik István // Dramaturg: Verebes Ernő // Zeneszerző: Ákos

Rendező: CSEKE PÉTER

mikor? hol?

március 10. – 19 óra • Nagyszínpad

Az ember tragédiája „junior”

Madách Imre nyomán

Ádám – KOLTAI-NAGY BALÁZS I Éva – HAJDÚ MELINDA I
Az Úr hangja – KŐSZEGI ÁKOS

valamint: DURA VERONIKA, KELECSÉNYI ANNA, SZABÓ DOROTTYA, TÁMADI ANITA, TRILL BEATRIX, KOVÁCS MARTIN, NAGY PÉTER JÁNOS, URBÁN RICHÁRD, D. VARGA ÁDÁM, VARGA HUSZTI MÁTÉ egyetemi hallgatók
Dramaturg: Tóth Kata // Zene: Koltai-Nagy Balázs // Látvány: Gyarmati Dóra

Rendező: CSEKE PÉTER

mikor? hol?

március 10. – 15 óra • Gobbi Hilda Színpad

Horváth Lajos Ottó, Szász Júlia, Szűcs Nelli,

A VIHAR

A bosszú, az emlékezés és a csalódottság komor drámája

Prosperót, Milánó hercegét jobban érdekelték a könyvek, mint az uralkodás, s ezt kihasználva fivére, Antonio elűzi őt lányával, Mirandával együtt. Egy szigetre vetődnek, ahol Prospero varázserejével Arielt, a szellemet saját szolgálatába állítja, akárcsak a félig ember, félig szörnyeteg Calibant. A sors hosszú évek múlva a sziget felé kormányozza Antonio és cinkosai hajóját. Prospero vihart támaszt, s az utazók a szigetre vetődnek...

Az előadás lengyel rendezője, Andrzej Bubień szerint Shakespeare utolsó műve, *A vihar* a bosszú, az emlékezés és a csalódottság drámája. Az abban való csalódás, amelyet úgy nevezhetünk: humanizmus.

– Régóta létezik olyan értelmezése ennek a darabnak, miszerint *A vihar* a megbocsátásról szól. Én viszont úgy látom, hogy a mai keresztény európai kontextusunkban Shakespeare meséjéből a megbocsátás csupán elméleti lehetőségként marad meg. *A vihar* című darab helyszínére, a szigetre száműzött egykori milánói herceg, Prospero olyan ember, aki csalódott a világban, aki kezdi megérteni, ahogyan később Dosztojevskij keresztényként fogalmazott: mint keresztény meg tudok bocsátani, de mint ember sohasem. Prospero a traumáit, sértettségét, megbántottságát, kudarcait, árulásait képtelen elfelejteni. Talán nem is lehet. Ezzel összefüggésben természetesen meg is jelenik a bosszú problémája. Shakespeare egy olyan világot ábrázol, amelyben mindenki bosszút akar állni a sérelmeiért.

Andrzej Bubień előadásában Prospero nem varázsló vagy bűvész, ahogyan sokszor értelmezik a shakespeare-i figurát, hanem művész, alkotó, aki egyfajta médiumként közvetíti – és így át is értelmezi – a valóságot.

– Olyan világban élünk, amelyik állandóan manipulál bennünket: a televízió, a politikusok, az internet. Shakespeare számára ez a mágikus világ még fantasztikumként jelent meg, mi viszont már ebben nőttünk fel. *A vihar* ma leginkább baljós figyelmeztetés, hogy hamarosan a való-

di, eredeti, igazi értékeket nem lehet majd megkülönböztetni a hamis, olcsó, ravasz álságosságtól és hazugságtól. A valódit a nem valóditól.

A szigeten sorra megjelennek a száműzött Prospero múltjának szereplői, s így az emlékezet valósága és a jelen valósága összeér. Amikor Prospero úgy dönt, hogy visszatér a hazájába, Shakespeare-nél leveszi a köpenyt és eltöri a varázspálcáját, és kiderül számára, hogy a világ egyáltalán nem változott meg, sőt még rettenetesebbé vált.

William Shakespeare

A vihar

Prospero, Milánó törvényes hercege: HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■
Miranda, Prospero lánya: SZÁSZ JÚLIA e. h. ■ Ferdinánd, nápolyi királyfi – BORDÁS ROLAND ■ Ariel, légi szellem – SZÜCS NELLI ■
Alonso, Nápoly királya – RUBOLD ÖDÖN ■ Sebastian, a király testvére – TÓTH LÁSZLÓ ■ Antonio, Prospero fivére, Milánó bitorló hercege – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Gonzalo, jóra való öreg tanácsos – SCHNELL ÁDÁM ■ Caliban, vad és formátlan rabszolga – KRISTÁN ATTILA ■
Trinculo, bolond – RÁCZ JÓZSEF ■ Stephano, részeges komornyik – FARKAS DÉNES

Díszlet, jelmez: Anita Bojarska // Fordította: Nádasdy Ádám // Zeneszerző: Piotr Salaber // Dramaturg: Kozma András // Koreográfus: Katona Gábor

Rendező: Andrzej Bubień

mikor? hol?

március 16. – 19 óra • Nagyszínpad

Ráhangoló 18 órától

Horváth Lajos Ottó, Trill Zsolt, Rácz József

CALIGULA HELYTARTÓJA

Zsarnokdráma – a román diktatúrában írt ókori történet egyetemes mondanivalóval

Mit tehet Petronius, Szíria helytartója, ha Caligula arra kötelezi, hogy a jeruzsálemi zsinagógába a császár szobrát állíttassa be hatalmi szimbólumként? A Római Birodalom (jelképes) térhódítása súlyos vészteher az ottani zsidóságra nézve. Petronius méltó ellenfélre lel a helyi főpap, Barakiás személyében, aki vitapartnereként lehetetlen morális helyzetbe hozza a rómaiakat: egy nemzetet megsemmisíteni egy szobor miatt?

A lázadás és a lázítás nagyszerű drámája ez: képes-e Barakiás főpap szavakkal szétzúzni egy fennálló rendet, megtagadni Caligula parancsát, felébreszteni a helytartóban a kételyt? Mert ha igen, nem csak a rend omlik össze, hanem egy megingathatatatlannak vélt ember, Petronius is elbukik.

A megoldás Caligula lefizetésében rejlik. Aranyat kilószámra a császárnak! A küldönc hozza is a hírt: Caligula kiegyezik. Ám az utolsó pillanatban, Róma ura megváltoztatja döntését: a szobornak be kell kerülnie a templomba. Petronius élete legnagyobb dilemmája elé kerül: vagy teljesíti Caligula parancsát, s ezzel egy népet semmisít meg, vagy ő maga pusztul el.

Székely János (1929–1992) erdélyi költő, író, drámaíró a 20. század második felének egyik legfontosabb alkotója 1972-ben – a román kommunista diktatúra sötét korában – írta meg a Caligula helytartóját. A mostani előadás rendezője, Szász János szerint a dráma arról szól, hogy meddig marad tisztességes az ember, ha hatalom adatik neki. Petronius helytartó bármit megtehet, mert minden hatalom az ő kezében van, ő mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával. Az előadás megidézi a kort, amelyben a történet játszódik, az időszámításunk utáni első század közepét, a mindent meghódító, mindenkit leigázó Római Birodalmat. A császár provokál, parancsot küld, és elvárja, hogy érvényesítsék az akarátát. Vigyék be a zsidók a szentélybe az ő aranyaszobrát, dobják ki onnan a Mindenhatót, és őt, Caligulát, a császárt bálványozzák, őhöz imádkozzanak. Vagyis a történet

a konfliktus kiélezésén alapul, ez egy erőszakos közeg, polgárháború, népiirtás küszöbén állunk.

Székely János húsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol is rájuk. A miénk is egy kérdéseket feltáró és azokat meg is válaszoló előadás. Nagyon világosan mutatja Petronius szándékait, és azt is, hogy milyen utat jár be, s hogy melyik az egyetlen út...

Székely János

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT ■ Barakiás, jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Decius római lovag, Caligula követje – RÁCS JÓZSEF ■ Lucius, Petronius segédtsíztje – KRISTÁN ATTILA ■ Probus, egy másik segédtsízt – BORDÁS ROLAND ■ I. Agrippa, Palesztina királya – BODROGI GYULA ■ Júdas, zsidó politikus, az államtanács tagja – BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Római katonák: Horváth Márk / Sikó Koppány, Kecskés Alexis, Mócsár Bence, Pál Péter, Szeri Martin

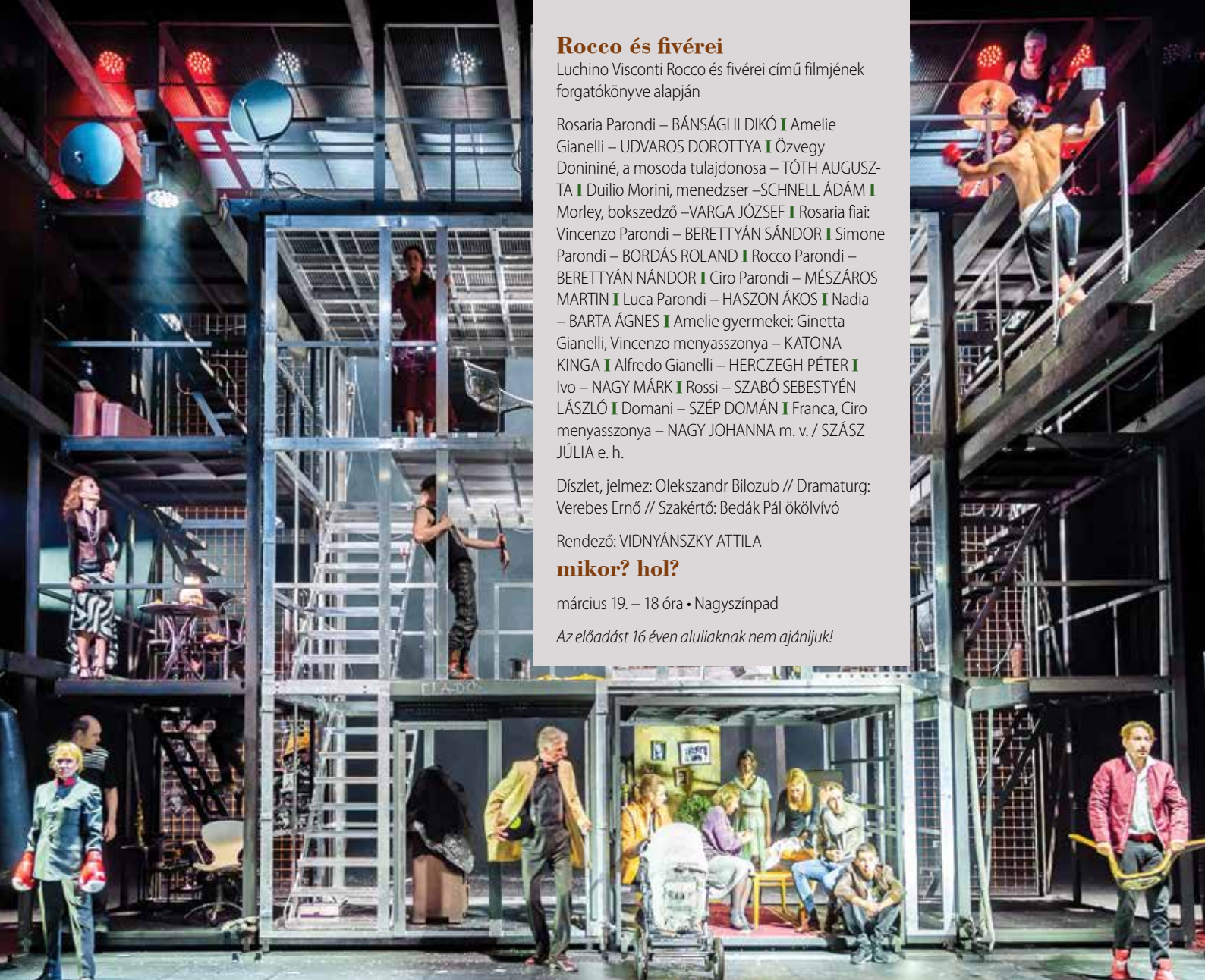
Zsidó előkelőségek: Borbély Sándor, Dégi János, Kaló Kristóf, Korcsmáros András, Rékai Nándor

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit // Szakértő: Dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István // Sógó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

március 18. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Rocco és fivérei

Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján

Rosaria Parondi – BÁNSÁGI ILDIKÓ ■ Amelie Gianelli – UDVAROS DOROTTYA ■ Özvegy Donininé, a mosoda tulajdonosa – TÓTH AUGUSZTA ■ Duilio Morini, menedzser – SCHNELL ÁDÁM ■ Morley, bokszedző – VARGA JÓZSEF ■ Rosaria fiai: Vincenzo Parondi – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Simone Parondi – BORDÁS ROLAND ■ Rocco Parondi – BERETTYÁN NÁNDOR ■ Ciro Parondi – MÉSZÁROS MARTIN ■ Luca Parondi – HASZON ÁKOS ■ Nadia – BARTA ÁGNES ■ Amelie gyermekei: Ginetta Gianelli, Vincenzo menyasszonya – KATONA KINGA ■ Alfredo Gianelli – HERCZEGH PÉTER ■ Ivo – NAGY MÁRK ■ Rossi – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Domani – SZÉP DOMÁN ■ Franca, Ciro menyasszonya – NAGY JOHANNA m. v. / SZÁSZ JÚLIA e. h.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Verebes Ernő // Szakértő: Bedák Pál ökolívó

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

március 19. – 18 óra • Nagyszínpad

Az előadást 16 éven aluliaknak nem ajánljuk!

ROCCO ÉS FIVÉREI

A nagyváros elbűvöl és megnyomorít – öt vidéki fiatalember története

– Egyszerű mese ez öt fiatalember életének nagy lehetőségéről, arról, hogyan kerülnek fel vidékről a nagyvárosba, hogyan vívják ki helyüket az életben: a családban, a szorítóban, a szerelemben – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Egyszerű történet, mondom, miközben a cím Thomas Mann bibliai távlatú regényére, a *József és testvérei*-re utal, Rocco alakja pedig Dosztojevszkij *Félkegyelműjének* Miskin hercegével rokon. Én ezekben a dimenziókban tekintek erre a modern, rólunk szóló mesére. Ezek a srácok vidékről magukkal hozzák értékrendjüket, naivitásukat, ábrándjaikat, vágyaikat, illúzióikat, ám a nagyváros másfajta játékszabályokkal szembesíti őket. Elveszi a világot, ami neki jár – és pont az vész el eközben, ami a legfontosabb: a szerelem. Hiába minden győzelem a ringben, ha bemocskosódik az emberi kapcsolatok tisztasága. Épp csak megcsillan a boldogság reménye, ám a beteljesedés lehetetlen. Valóban az?

Vincenzo, Simone, Rocco, Ciro és Luca keresik helyüket a nagyvárosban. A bokszoló Simone beleszeret egy prostituáltba, ám Nadia

elhagyja őt, és másfél év múlva egy véletlen találkozás után Rocco és a lány között szövődik szerelem. Az egyre jobban elzúlló Simone ezt képtelen elfogadni, és végül megöli a lányt. Rocco az egyetlen, aki feltétel nélkül a bátyja mellett áll, és mindent megbocsát neki. Elemi jósága, már-már önmegsemmisítő alázata és áldozatvállalása emeli ki Roccót a környezetéből.

– A történet mögött ott van az a háttér, hogy az általános városiasodás nem feltétlenül a dolgok természetes rendje miatt, spontán módon zajlik ilyen rohamos ütemben, hanem ideológiai elképzelések hatására alakulnak így a települések, életünk terei. Tébolyult eszmékhez igazodva, az élettől idegen és elrugaskodott gondolatok ösztönzik ezeket a folyamatokat. A városi lét ugyanakkor varázslatos közeg, ami kifogyhatatlan lehetőségekkel okkal bűvölhet el mindannyiunkat. Erről a kincsesárról, a rácsodálkozás örömeiről is szól az előadás. A város elbűvöl és megnyomorít. Hogyan is van ez? Luchino Visconti világhírű filmje nyomán erről az ellentmondásról hív gondolkodásra az előadás.

Kristán Attila, Udvaros Dorottya, Farkas Dénes, Bordás Roland

MEGGYESKERT

A válság parabolája – komédia, amin sírva nevetünk, nevetve sírunk

A hajdan híres gyümölcsöskert már nem tartható fenn, a meggyekvár receptje is elveszett, tulajdonosai csődbe mentek. A kertet el kell adni. A jövő embere kivágatja a fákat, és felparcellázva értékesíti a birtokot. A történelem kerek fordul, és mindenkinek az új rendben kell megtalálnia a helyét. Csehov szereplői „szétszóródnak egy széthulló világban”. Csak egyedül Firs, a régi világhoz hű öreg szolga marad a helyén, válik eggyé a halálra ítélt gyümölcsöskerttel. „Egyszer minden véget ér ezen a világon” – mondja a darab egyik szereplője, Szimeonov-Piscsik, de talán nem nyomtalanul, talán nem hatástalanul élük le egymás után a generációk küzdelmes életüket.

Csehov utolsó darabja, látomásos végrendelete a Meggyeskert. A 20. század hajnalán, 1903-ban írta meg a „válság paraboláját” arról, ahogy egy új világ felváltja a régit, a régi értékek és az emberek „haszontalanokká” válnak.

Talán meglepő, de Csehov így írt a *Meggyeskert*-ről: „egy vidám darabot szeretnék írni, amelyben maga az ördög is bukfcet hány”, mert a szerző darabja hangvételét inkább a komédiában látta. „Nagyon vigyázz! Egyetlen felvonásban se vágj szomorú képet! Mérges lehetsz, de szomorú nem! Azok az emberek, akikben már régóta fészkel a bánat és hozzászoktak, csak füttyörésznek, és gyakran elméláznak” – írt a moszkvai bemutatón a főszerepet játszó feleségének. Ehhez a szerzői szándékhoz hű az előadás rendezője, a román Silviu Purcărete is, aki szerint „Csehov humora amolyan sírva vígadunk formában működik: kacagunk, utána sírunk, de a sírást követően is mindig jön a nevetés. Humor, de szomorú.”

S vajon mit is jelent a meggyeskert? Purcărete szerint „mindenkinek van számtalan meggyeskertje, attól függően, hogy életének éppen milyen szakaszában van. Ahogy haladunk előre az életünkben, ahogy

öregszünk, ezek a »meggyeskertek« egyre tisztábban látszanak, elvesztésük egyre megrázóbb. A veszteség gyakran téma a drámairodalomban, elsősorban az utolsó művekben. Minden ember kivétel nélkül elvesztett egy nagyon fontos dolgot: az édent. Az is egy kert volt, egy hely, amiről mindenki beszél, ahová vágyunk, de még senki sem lépett be oda. Elvesztettük, pedig sohasem voltunk benne.”

Anton Csehov

Meggyeskert

Ranyevszkaja, földbirtokos – UDVAROS DOROTTYA
 Ánya, a leánya – SZÁSZ JÚLIA e. h.
 Várja, a fogadott leánya – ÁCS ESZTER
 Gajev, Ranyevszkaja bátyja – BLASKÓ PÉTER
 Lopahin, kereskedő – KRISTÁN ATTILA
 Trofimov, diák – BORDÁS ROLAND
 Szimeonov-Piscsik, földbirtokos – SZARVAS JÓZSEF
 Sarlotta Ivanovna, nevelőnő – SZÚCS NELLI
 Jepihodov, könyvelő – RÁCZ JÓZSEF
 Dunyása, szobalány – KATONA KINGA
 Jása, fiatal inas – FARKAS DÉNES
 Firs, inas, 87 éves öregember – TRILL ZSOLT
 Kecskés Alexis e. h., Tar Dániel e. h.

Fordította: Morcsányi Géza // Dísztet, jelmez: Dragoş Buhagiar // Zeneszerző: Vasile Şirli // Dramaturg: Kozma András

Rendező: SILVIU PURCĂRETE

mikor? hol?

március 21. – 19 óra • Nagyszínpad

DOIASVILI VILÁGA

Shakespeare és Molière – klasszikusok grúz szenvedéllyel

– Otthon, Tbiliszből sosem nézek televíziót. Amikor megérkeztem Budapestre, a Madách Nemzetközi Színházi Találkozóra, a szállodában bekapcsoltam a tévét, különböző nyelvű csatornák között ugráltam. Néztem Budapestről a tévéből „sugárzott” világot, és megállapítottam: mintha egy másik bolygóról szólnának a hírek, mint amelyikben én élek. Ez egyfajta manipuláció. A média ezt a zseniális csapdát kínálja az embereknek – sikeresen. A művészet ezzel szemben az igazságot keresi. A színház is. A színház eszközeivel lehet (és kell) igazat mondani. Egy előadás nem csupán információt közöl, nem újdonságokkal bombázza az embereket, hanem azt kutatja, arról beszél, arra világít rá, ami a dolgok mögött van. A színház nem váltja meg a vi-

lágot. De ha az előadás után a néző egy pillanatra elgondolkozik azon, hogyan lehetne megváltoztatni a világot, akkor a színház már teljesítette egyik feladatát. A színház feladata, hogy segítsen visszanyerni a világról való gondolkodás méltóságát – fogalmazott David Doiasvili, grúz rendező 2014 tavaszán, amikor saját tbilisi társulatával nagy sikerrel vendégszerepelt a MITEM-en. 2014 őszén visszatért Budapestre, és a *Szentivánéji álom* című darabot viszi színre a Nemzeti Színház társulatával. Ezt követte a *Cyrano de Bergerac* 2016-ban, majd 2019 őszén a *Tartuffe*. Különleges látásmódú, egyedi világú, szenvedélyes előadásoknak külön rajongótáborra van. Márciusban Shakespeare- és Molière-rendezése látható a Nemzeti műsorán.

William Shakespeare

Szentivánéji álom

vígjáték két részben

Arany János és Nádasdy Ádám fordítása alapján

Thézeus / Oberon – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Hippolyta / Titánia – TÓTH AUGUSZTA ■ Puck / Philostrate – FARKAS DÉNES ■ Egéus – TÓTH LÁSZLÓ ■ Lysander – FEHÉR TIBOR m. v. ■ Demetrius – MÁTYÁSSY BENCE ■ Hermia – FÁTYOL KAMILLA m. v. ■ Heléna – KATONA KINGA ■ Vackor – OLT TAMÁS m. v. ■ Gyalu / Oroszlán – KRISTÁN ATTILA ■ Zuboly – SZARVAS JÓZSEF ■ Dudás / Thisbe – SCHNELL ÁDÁM ■ Orrondi – VARGA JÓZSEF ■ Ösztövr / Hold – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Lencsés István // Súly: Sütő Anikó // Rendező-asszisztens: Kernács Péter

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

március 26. – 19 óra • Nagyszínpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

Az előadást magyar nyelven, angol felirattal játsszuk!

Molière

Tartuffe

Pernelle-né, Orgon anyja – NAGY MARI ■ Orgon, Elmira férje – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Elmira, Orgon felesége – ÁCS ESZTER ■ Damis, Orgon fia – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Mariane, Orgon lánya, Valér szerelmese – BARTA ÁGNES ■ Valér, Mariane szerelmese – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Cléante, Orgon sógora – BERETTYÁN NÁNDOR ■ Tartuffe, szenteskedő – TRILL ZSOLT ■ Dorine, Mariane társalkodónője – SZÜCS NELLI

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Súly: Gróf Katalin // Rendező-asszisztens: Herpai Rita

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

március 28. – 19 óra • Nagyszínpad

Az előadás után közönségtalálkozó!

MITEM-ELŐZETES

2020. április 8.–május 17.

(ízelítő a tervezett programból)

április 14.

Ivor Martinić:

ISTENEK ALKONYA

Luchino Visconti, Enrico Medioli and Nicola Badalucco filmforgatókönyve alapján

Rendező: MATANIĆ DALIBOR

Szlovén Nemzeti Színház | Maribor, Szlovénia

Nagyszínpad

A Reichstag felgyújtása 1933 februárjában, majd a hosszú kések éjszakája 1934 késő júniusában. A neves acélgyártó dinasztia sorsán keresztül követhetjük, ahogy a politika bábuivá és veszteseivé válik egy család. A politika és a személyes kapcsolatok szintjén zajló mesterkedések keresztútjében Visconti mesterműve rámutat a náci állam állampolgárokat manipuláló hatalmára.

április 15-16.

AMOR

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Attis Theatre | Athén, Görögország

Gobbi Hilda Színpad

Terzopulosz aukciós házzá alakítja a színpadot, ahol minden árucikké válik: a szerepek, a kellékek, az érzelmek, az emlékek, sőt, még az emberi testrészek is. A színészek megfigyelőként ironikus megjegyzésekkel jellemzik a mai helyzetet, valamint manipuláló és a hatalom által manipulált emberek szélsőséges viselkedésformáit mutatják be egy globális válságot élő korban. Azonban mindent felfogat Ámor, vagyis a szerelem ígérete...

fotó: Johanna Weber

április 17.

BELLS & SPELLS

Rendező: VICTORIA THIERRÉE CHAPLIN

Bells & Spells Company | Párizs, Franciaország

Nagyszínpad

Sok-sok humor és kedves kis bolondság tündöklése jellemzi a Bells & Spells világát. E rendezésében Aurélie Thierree egy kleptomániás bőrbe bújjik bele, és megnyitja előttünk nyugtalansággal és költészettel átitatott képzeletvilágának kapuit. Két táncos-színész hallucinációszerű vidékekre vezetnek minket, ahol szabadon kel egybe a szürrealista humor és a tündéri varázslat.

Algériától Németországon át Vietnámig 14 ország 17 társulata vesz részt a Nemzeti Színház által rendezett VII. MITEM-en. A világszínház olyan meghatározó rendezőinek a munkái láthatók a fesztiválon, mint Robert Wilson, Theodórosz Terzopoulos, Michael Thalheimer. Először vesz részt a MITEM-en a drezdai színház, amely ma Németország egyik vezető művészeti műhelye, és a Szlovén Nemzeti Színház, amely egy különleges előadással érkezik. Az algériai, indiai és vietnami társulatok révén az Európán kívüli színházi élet világába pillanthatunk be.

április 19.

Dosztojevszkij nyomán

BŰN ÉS BŰNHŐDÉS

Rendező: SEBASTIAN HARTMANN

Staatsschauspiel | Drezda, Németország

Nagyszínpad

Mi visz rá egy embert a gyilkolásra? És mi jogosítja fel rá? – Dosztojevskij kérdéséből kiindulva vizsgálja Sebastian Hartmann rendezése a lehetséges motivációkat és asszociációkat. A címbeli bűn és bűnhődés fogalompárokban tükröződnek a drezdai előadás etikai és jogi kérdésfelvetései. A gyilkosságot elkövető Raszkolnyikov nihilista filozófiája – mint hosszú árnyék – már a 20. század bűneire utal.

fotó: Sebastian Hoppe

április 24. – 18 óra

Szőcs Géza

RASZPUTYIN

Rendező: SARDAR TAGIROVSKY

Szatmárnémeti Északi Színház, Harag György Társulat | Románia

Nagyszínpad

Történelmi látletet a kollektív európai és globális lelkiismeretünkről – a történelmi „valóság” Raszputyin fiktiiv szűrőjén keresztül. Ez a fikció a szenvedélyes túlélés utolsó mentsvára az emberiség apokaliptikus erdejében. Raszputyin szent és bűnös alakja megfoghatatlan: az ő hatalma nem a császárok, királyok és a cárok hatalmával ér fel, hanem a játékosok és a szélhámosok igéző tekintetével.

április 25. – 20 óra

TÖRTÉNETEK A MAHÁBHÁRATÁBÓL

Rendező: DR. KALAMANDALAM JOHN

Kalatharangini Kathákali Iskola (India) és a TTB Teatro tascabile di Bergamo | Olaszország

Nagyszínpad

Magyarországon először élhetnek végig a nézők egy teljes, hagyományos kathákali éjszakát. Nem pusztán egy előadást, hanem (chai tea és számsza kíséretében) egy kis darab Indiát varázsolnak ide a művészek. A produkcióban részt vesz Sadaanam Krishnankutty, aki a kathákali egyik legjelentősebb ma élő képviselője.

MITEM

MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING

MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2020. ÁPRILIS 8. – MÁJUS 17.

április 8. és 9.
SZERDA • CSÜTÖRTÖK • 19:00
Nagyszínpad

Robert Wilson
OIDIPUSZ
rendező: Robert Wilson
Change Performing Arts
Milánó, Olaszország és nemzetközi közreműködők

április 14.
KEOD • 19:00
Nagyszínpad

Ivor Martinčič
ISTENEK ALKONYA (Luchino Visconti, Enrico Medioli és Nicola Badalucco filmforgatókönyve alapján)
rendező: Dalibor Matanić
Szlovén Nemzeti Színház – Maribor, Szlovénia

április 15. és 16.
SZERDA • CSÜTÖRTÖK • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Thanaszisz Alevrász versei alapján
ÁMOR
rendező: Theodorosz Terzopoulos
Attisz Színház – Athén, Görögország

április 16.
CSÜTÖRTÖK • 20:00
Kaszás Áttila Terem

Omar Fetmouche
BRAVÓ A MŰVÉSZNEK
rendező: Omar Fetmouche
Théâtre SINDJAB de Bordj-Ménaiel – Algéria

április 17.
PÉNTEK • 19:00
Nagyszínpad

BELLS & SPELLS
rendező: Victoria Thierree Chaplin
Bells & Spells produkció – Párizs, Franciaország

április 18.
SZOMBAT • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Valère Novarina
KÉPZELETBELI ÁLLAT
rendező: Valère Novarina
L'Union des contraires produkció – Párizs, Franciaország

április 19.
VASÁRNPAP • 19:00
Nagyszínpad

BŰN ÉS BŰNHÖDÉS
(Fjodor M. Dosztojevszkij regénye nyomán)
rendező: Sebastian Hartmann
Staatstheater Dresden – Drezda, Németország

április 20.
HÉTFŐ • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

MESÉK MESÉJE
(Giambattista Basile műve alapján)
rendező: Omar Porras
Teatro Malandro és TKM - Théâtre Kléber-Méleau – Renens, Svájc

április 21.
KEDD • 18:00
Nagyszínpad

ROCCO ÉS FIVÉREI (Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján)
rendező: Vidnyánszky Attila
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 22.
SZERDA • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Panasz Mirnij
LIMERIVNA
rendező: Ivan Urvizskij
Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház – Kijev, Ukrajna

április 23.
CSÜTÖRTÖK • 19:00
Nagyszínpad

Molière
TARTUFFE
rendező: David Doiasvili
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

MITEM 2020 KÜLFÖLDI ELŐADÁSOK
mitem.hu #mitem

április 24.
PÉNTEK • 18:00
Nagyszínpad

Szőcs Géza
RASZPUTYIN
rendező: Sardar Tagirovsky
Szatmárnémeti Északi Színház, Harag György Társulat – Románia

április 25.
SZOMBAT • 20:00
Nagyszínpad

Kathákali stílusú klasszikus indiai táncszínház
TÖRTÉNETEK A MAHÁBHARATÁBÓL
rendező: Dr. Kalamandalam John
Kalatharangini Kathákali Iskola (India) és
a TTB Teatro tascabile di Bergamo (Olaszország)

április 25.
SZOMBAT • 17:00
Gobbi Hilda Színpad

ÉJIDŐ
(Pilinszky János művei alapján)
rendező: Mezei Kinga
Regionális Kreatív Műhely – Magyarokanizsa, Szerbia

április 26.
VASÁRNP • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Örkény István
MACSKAJÁTÉK
rendező: Szász János
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 28.
KEDD • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Euripidész
MÉDEIA
rendező: Eirik Stubø
Nemzeti Színház – Budapest, Magyarország

április 29.
SZERDA • 19:00
Nagyszínpad

Euripidész
MÉDEIA
rendező: Michael Thalheimer
Berliner Ensemble – Berlin, Németország

május 14. és 15.
CSÜTÖRTÖK • PÉNTEK • 19:00
május 16. és 17.
SZOMBAT • VASÁRNP
13:00 és 19:00
Budapest VI.
Podmaniczky utca, sátor

A O SHOW
rendező: Tuan Le
Lune Production – Vietnám

„Óh, e zűr között
hová lesz énem zárt egyénisége”

/Madách Imre/

MITEM

**MADÁCH NEMZETKÖZI
SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ**

NEMZETI SZÍNHÁZ

2020. ÁPRILIS 8. – MÁJUS 17.

NÁRODNÉ DIVADLO

TELEFON: Riaditeľ: **EDMUND FARAGÓ.** TELEFON: Vystav. poki. 586.

NEMZET

TELEFON: Iroda 349. szám. Igazgató: **FARAGÓ**

V stredu, dňa 20-ho apríla 1921.

Vystúpom ANNA MEDEKA a F. SZÉKELYHIDY. — S posledným vystúpením K. FISCHER kapelník.

Faust

Opera v 5 dejstvách. Dľa Gótheho napísal: Barbier a Carré. Preložil: Ormai. Hudbu složil: Gounod. Režisér: F. Sugár. Kapelník: K. Fischer.

O s o b y:

Faust	—	—	F. Székelyhidy
Mephistopheles	—	—	F. Sugár
Valentin	—	—	A. Teleky
Brander	—	—	E. Kövály
Margita	—	—	A. Medek
Siebel	—	—	L. Kolbay
Martha	—	—	F. Liszt

Popoludňajšie vstupné je riadne.

Ceny miest: Rodinná lóža 170.— K. Prizemná lóža 140.— K. Lóža na I. poschodi 120.— K. Lóža na II. poschodi 100.— K. Kreslo I. rad a podium 40.— K. II-V. r. 34.— K. VI-X. r. 30.— K. XI-XIII. r. 27.— K. Pavlač I-II. r. 22.— K. III-V. r. 20.— K. VI-VII. r. 17.— K. VIII-IX. r. 15.— K. Stredná galéria I. r. 18.— K. II-V. r. 10.— K. VI-VII. r. 8.— K. VIII-X. 6.— K. XI-XII. r. 5.— K. Pravo- a ľavostredná I. r. 10.— K. II-III. r. 8.— K. IV. r. 6.— K. V. r. 5.— K. Pobocná galéria I. r. 8.— K. II. r. 6.— K. III. r. 5.— K.

Otvorenie pokladne o 7, začiatok predstavenia o 7/8, koniec o 10 hodine.

Na hľadisko prosia sa páni bez svrchníka, palice, dáždňíka, dámy bez kabáta a klobúka sa dostaviť.

Buffet na I. poschodi.

ZSLIPPÁN nyomda. 1920—2324.

V štvrtokdňa 12-ho apríla 1921.

S posledným vystúpením F. I. BILLEROvej a EDMUND FARAGÓ.

Darmožráci.

Obrázok zo života veľmestského so spevmi v 3. dejstvách. Napísal: Pavel Vidor. Hudbu složil: Elemér Szentirmay a Ludevit Seny. Režisér: E. Faragó. Kapelník: K. Fischer.

O s o b y:

Boross, hostinský	—	—	Edmund Faragó
Jeho manželka, Maria	—	—	F. Liszt
Ich dcéra, Lujza	—	—	I. Dubokay
Viliam Weiner	—	—	J. Justh
Štefko Balogh	—	—	R. Homonnai
František Bódi, strážnik	—	—	J. Kallós
Estera	—	—	M. Héhr
Pani Fűrge-ová	—	—	J. A. Szabó
Janik	—	—	A. Teleky
Sárika	—	—	F. I. Biller
Kováč	—	—	H. Kozma
Wurm, členovia spevokolu	—	—	L. K. Leti
Stark, „Zručného kovu“	—	—	V. Ungváry
Varga	—	—	S. Halász
Cinke, cigáňsky primáš	—	—	L. Gavar
Nosic	—	—	A. Vagó
Jedna ženská	—	—	Zs. Nagy
Jeden muž	—	—	J. Lengyel
Cisník	—	—	B. Pribeisaky
1.)	—	—	Z. Némethy
2.)	—	—	L. Leopold
Ján, sluha	—	—	S. Veress

Lud, okolo chodiaci, cigáni. Odohráva sa I. a II. dejstvo v Budapešti, III. na dedine.

Szerdán, 1921. évi április hó 20-án mérsékeltlen felemelt helyarakkal.

Medek A. és dr. Székelyhidy a b-pesti kir. Operaház tagjainak védegfelléptével.

Fischer Károly karnagy bucsuja

Faust

Opera 5 felvonásban, Góthe után írták: Barbier Carré. Fordította: Ormai. Zenéjét szerezte: Gounod. Rendező: Sugár Frigyes. Karnagy: Fischer Károly.

S z e m é l y e k:

Faust	—	—	Székelyhidy F.
Mephistopheles	—	—	Sugár Frig.
Valentin	—	—	Teleky S.
Brander	—	—	Kövály E.
Margit	—	—	Medek Anna
Siebel	—	—	Kolbay L.
Martha	—	—	Liszt Feri

Esti pénztárnyitás 7, az előadás kezdete 7 1/2, vége 10 u.

Látcsó kapható a jegyszedőknél, ára 2 koro.

A helyárakban a színészegyesületi pótdíj, menekő pótdíj és a városi vigalmi adó befoglalattal.

Heti műsor: Pénteken évadzáró dégfelleptével, FRIED ten felemelt helyarakkal.

Helyárak: Családi páholy 170.— K., Földpáholly 100.— K., Földszíni zsöllye VI-X. sor 30.— K., Zsöllye XI-XIII. sor VI-VII. sor 17.— K., VIII-IX. sor 15.— K., 8.— K., VIII-X. sor 6.— K., XI-XII. sor 5.— K., IV. sor 6.— K., V. sor 5.— K., Oldal.

A nézőtérén a férfiak felöltő, palca, ernyő, a

Kassán a színlapokat leszaggatták és szerteszórták az utcán, a színlapkihordókat megverték. A nyelvrendelet szellemében a 90 százalékban magyar ajkú városban kétnyelvű színlapot kellett nyomtatni, s a Kassai Nemzeti Színház fejlécet Národné Divadlo Košice címre kellett cserélni – számolt be visszaemlékezésében Faragó Ödön kassai igazgató.

Vándorigazgató

Faragó Ödön (Adony, 1876 – Budapest, 1958) színész, rendező, színházigazgató, aki kalandos életéről két könyvet is írt, 1914-től haláláig vezetett naplója pedig egyedülálló kortörténeti forrás.

A budapesti színiakadémián 1896-ban szerzett oklevelet. Vidéki pályakezds után 1901-ben az első magyar kabaréhoz, a Tarka Színpadhoz, 1902-ben a Magyar Színházhoz szerződött. Játszott Debrecenben, Kolozsvárott és Kassán, ahol színházigazgatói pályáját 1914-ben kezdte. Ezzel a társulattal nyitotta meg 1915-ben a saját költségén épített új brassói színházat is, amit az 1916-os román megszállásig

vezetett. 1919–1923 és 1924–1925 között az akkor Csehszlovákiához tartozó Kassán vezetett magyar társulatot. Azt 1926–1927-ben a szegedi Városi Színházat igazgatta. Pesten 1927-től 1930-ig az Andrássy úti Színházban főrendező volt, majd más fővárosi teátrumokban jutott rendezői és színészi feladatokhoz, de többször csehszlovákiai magyar együtteshez szerződött. 1941-től zsidó származása miatt nem léphetett színpadra. 1945–1946-ban Debrecenben főrendező, majd a fővárosba kerül, és 1946-ban a Művész Színházban, 1956-ig a Nemzeti Színházban kapott szerepeket.

I SZÍNHÁZ

FARAGÓ ÖDÖN. TELEFON: Jégypénztár 566.

▲ Csütörtökön, 1921. évi április hó 21-én mérsékelttel felemelt helyárrakkal:

F. Biller Irén és Faragó Ödön utolsó fellépésével az idei évadban és a

Karszemélyzet jutalomjátékául:

Ingyenélők.

Énekes fővárosi életkép 3 felv. Írta: Vidor Pál. Zenéjét szerették: Szentimay E. és Seny L. Rendező: Faragó Ödön. Karmagy: Fischer Károly.

Személyek:

Boross, kocsmáros	—	—	Faragó Ödön
Mari, felesége	—	—	Liszt Feri
Lujza, leányuk	—	—	Dobokay Ilona
Weiner Vilmos	—	—	Juszt Gyula
Balogh Pista	—	—	Homonnai R.
Bódi Párncs, rendőre	—	—	Kallós József
Esztér	—	—	Béhr Matild
Fürge Döméné	—	—	A. Szabó Irma
Jani	—	—	Teleky Sándor
Sarka	—	—	F. Biller Irén
Kovács	—	—	Kozma Hugó
Wurm	—	—	Keleti Lajos
Stark	—	—	Ungváry V.
Varga	—	—	Halász Sándor
Cinkó, cigányprimás	—	—	Gavarr László
Hordár	—	—	Vágó Arthur
Egy nő	—	—	Nagy Zsuzsa
Egy férfi	—	—	Lengyel János
Pincér	—	—	Pribelszky B.
1. csendőr	—	—	Némethy Z.
2. csendőr	—	—	Leonold László
János, szolga	—	—	Verecs Sándor

Nép, járőrök, cigányok. — Történik az I. és II. felvonás Budapesten, a III. felvon.

előadás MEDEK ANNA és SZÉKELYHIDY FERENC vendégei FRIGYES karmagy és VERMES JENŐ búcsuja, mérsékelttel: Tassa, Opera.

színház páholy 140 — K., I. emeleti páholy 120 — K., II. emeleti páholy 1. sor és emelvény 40 — K., Zsoltár II — V. sor 34 — K., sor 27 — K., Erőköly I — II. sor 22 — K., III — V. sor 21 — K., Középkarzat I. sor 13 — K., II — V. sor 10 — K., VI — VII. sor K., Jobb- és balközépkarzat I. sor 10 — K., II — III sor 8 — Karzat I. sor 8 — K., II. sor 6 — K., III. sor 5 — K.

páholyok falöltő és kalap nélkül szíveskedjenek megjelenni.

Buffet az I. emeleten.

TRIANON ÉS A SZÍNHÁZ • 6.

A képen Biller Irén színésznő és férje, Faragó Ödön a kassai színház igazgatója, aki a következőket írta az 1919-es napról: „A kommun után Hennoque tábornok vezetésével visszajöttek a csehek.

Díszfelvonulást rendeztetett magának a tábornok, mondván, ha ti a kommunistákat virágokkal fogadtátok, kitűztétek a magyar lobogókat, akkor a megmentő cseh hadsereget szintén fogadjátok ünnepélyesen. Elrendelte, hogy az utcák szélein az iskolás gyermekek álljanak sorfalat, és virágokat szórjanak a bevonuló hadsereg elé. [...] Elrendelték, hogy a város hölgyei deputációban álljanak ott, és rózsacsokrot nyújtsanak át... Persze a hölgyek erre nem voltak kaphatók, sőt nem is jelentek meg.”

A helyzetet Biller Irén mentette meg, aki eljátszotta a hálás alattvaló szerepét, s még egy francia mondatot is kapott: „Tábornok úr, szeresse a magyarokat!”

AZ ÖSSZEFOGÁS HIÁNYA

A csehszlovákiai magyar színházi élet viszontagságai a két világháború között

Az Osztrák–Magyar Monarchia első világháborús kapitulációjának hírére a prágai Csehszlovák Nemzeti Bizottság 1918. október 28-án bejelentette Csehszlovákia megalakulását, s kiadta a csehszlovák állam első törvényét. A szlovák politikai erők 1918. október 30-án Turócszentmártonban tartottak tanácskozást, ahol létrehozták a Szlovák Nemzeti Tanácsot, amely a szlovák nemzet önrendelkezési jogára hivatkozva a közös csehszlovák állam létrehozása mellett foglalt állást. Az új állam az antant erőinek segítségével megszálta a felföldi és felső-magyarországi országrészeket – azaz a Felvidéket –, s igyekezett az új politikai intézményrendszert kialakítani. A csehszlovák katonai megszállás véget vetett a forradalmak nyomán kialakult anarchiának is, de a konszolidáció nem tartott sokáig, mert az új hatalom – ahogyan Tóth László *Kényszerpályán* című, 2016-ban megjelent tanulmányában írta – „megmutatta valódi arcát, és fölfedte igazi szándékait, és az élet minden területén megkezdte a lakosság valamennyi rétegét érintő térfoglalását.”

A száz éve aláírt trianoni „békeszerződés” következtében Magyarország elvesztette területének és lakosságának mintegy kétharmadát. A 320 ezer négyzetkilométer területű, 20 milliós középhatalomból 94 ezer négyzetkilométeres, 7 millió lakost számláló kisállammá vált. A veszteségek az élet minden területére kihatottak – sorozatunkban a színházi élet átalakulását mutatjuk be. A veszteség számba vételének, valamint folyamatok, sorsok, törekvések, sikerek és kudarcok bemutatásának mozaikdarabjaival kívánunk hozzájárulni ahhoz, hogy az olvasó minél átfogóbb képet alkothasson a korról.

„A magyar színjátszás fejlődését diszkriminatív intézkedések is akadályozták, például a színházi idény előnytelen megállapítása, a magyarországi színészek szerződhetőségének korlátozottsága, a helyi színészképzésre irányuló kérelmek elutasítása stb.”

Az el(cseh)szlovákosítási harc

Elsősorban a két nagyvárosban, Pozsonyban és Kassán kellett következetesen, lépésről lépésre véghezvinni a nemzeti egyneműsítést, a szlovák és cseh nacionalizálást. Ennek során a Csehszlovákiában berendezkedő új államhatalom mindenütt, így – ahogyan a szlovákok a felvidéki területet nevezték – Szlovenszkóban is birtokba akarta venni a magyar színészet bázisait. Ez nem ment egyszerűen, hiszen a két legnagyobb városban, Pozsonyban és Kassán jelentős magyar közösség élt, s ezt a közösséget jeles magyar színtársulatok szórakoztatták a 19. század végétől kezdve. Hogy némi fogalmunk legyen a nemzetiségi viszonyokról, álljanak itt az 1910-es népszámlálás adatai. Pozsony 78 223 lakosából 32 790 német (42%), 31 705 magyar (41%), 11 673 szlovák (15%), 351 horvát, 33 román, 24 szerb, 9 ruszin, 1638 fő „egyéb” anyanyelvű volt. Míg Kassán a 44 211 lakosból 33 350 magyarnak, 6547 szlováknak, 3189 németnek, 210 ruszinnak, 91 románnak, 28 horvátnak, 18 szerbnek és 778 „egyéb” nemzetiségűnek vallotta magát.

A régió többi településén azonban már a 19. század végén sem volt egyszerű magyar nyelvű színházi előadásokat tartani. Miklósy Gyula 1887-ben, miután schogy sem boldogult Iglón, Löcsén és Selmezbányán, elkéseredetten jegyezte fel naplójába: *„No, ha megsegít az isten, hogy ebből a himárból kiszabadulok, fogadom, hogy nem jövök többé ebbe a tótországba!”* [sic!]

Pozsonyba 1919 nyarán Bedřich Jeřábek vezetésével cseh társulat érkezett, s 1919. szeptember 27-én Jeřábek kapott megbízást a Szlovák Nemzeti Színház megalapításának előkészítésére, s az első évad megnyitására. A Szlovák Nemzeti Színház, melyet cseh örökből, cseh művészek közreműködésével hoztak létre, 1920. március 1-jén tartotta meg az első előadást: Bedřich Smetana *A csók* című operáját adták elő. Ekkor még csak fél évadot tudtak kihasítani maguknak a Városi Színházban; a másik öt hónapon a magyar és a német társulat osztozott. A pozsonyi színházban az államfordulatig csak német és magyar társulatok játszottak. Hosszú ideig a német együttes volt a főszínpad, a magyar társulat csak 1902-től játszhatott a teljes téli évadban.

Ezt követően azonban gyorsabb ütemben, erőszakosan folytatódott a csehszlovák színjátszás intézményeinek megteremtése, szervezetének kiépítése. A Szlovák Nemzeti Színház társulata ugyan még éveken át cseh nyelven játszott Bratislavában; de azt sikerült elérniük, hogy a város patinás színházépületében a német és magyar társulatok jóval kevesebb játékkalkulomhoz jussanak. A szlovák társulat nyolc hónapos évadot tartott Pozsonyban, míg a magyar együttes június közepétől július végéig játszhatott a Városi Színházban; ám ezt követően – augusztus 20-áig – csak a ligeti Arénában tarthatott előadásokat.

Kassán kicsit jobb volt a helyzet, ott akár négy hónapot is eltölthetett a magyar társulat, hiszen itt nem volt állandó csehszlovák társulat,

ugyanis egész Szlovákiát a pozsonyi Szlovák Nemzeti Színház látta el előadásokkal.

A Szlovák Nemzeti Színház megalapítása önmagában nem lett volna elegendő, ezért – ismét Tóth László idézve – *„szinte kézenfekvő volt, hogy a (cseh)szlovák hatóságok kiemelt célja a magyar színészet visszaszorítása, nehezen megszerzett társadalmi presztízsének lerombolása, szakmai–anyagi–infrastrukturális hátterének megsemmisítése, elvárható teljesítményének lehetetlenné tétele lesz”*.

Elsősorban tehát politikai tetteknek számított a magyar és a német színházi monopólium megtörése. Tóth László már idézett, 2016-ban kiadott tanulmányában – a magyar színháztörténet-írásban először – megvizsgálta, hogy mit írtak a szlovák nyelvű összefoglalások erről az időszakról. Kiderült, hogy szinte egybehangzóan állítják, a Szlovák Nemzeti Színház megalapítása a sok nemzetiségű Pozsonyban kizárólag politikai tett volt, a szlovákok – a csehekkel ellentétben – nem érezték fontosnak, hogy saját nemzeti színházuk legyen, s a közönség kezdetben igen csekély érdeklődéssel fogadta az új színház bemutatóit. A színház a hatalom új képviselőinek kezében mégis igen fontos eszközhöz bizonyult a város „elcsehszlovákosításában”.

Ennek kivédésére sem a kisebbségi magyar színházigazgatók, sem a kisebbségi magyar politikusok nem voltak felkészülve. Tetézte a bajt, hogy – Tóth László szavaival – a *„hivatalos álláspont szerint az országban továbbra is szabadon és állami támogatással építhették kultúrájukat az itt élő nemzetiségek”*.

Turczel Lajos *Két kor mezsgyéjén* című könyvében, amely 1983-ban jelent meg, részletesen szólt a kisebbségi magyar színházról. Leszögezte, hogy a hivatásos színészet mostoha elbánásban részesült, a magyar színtársulat átlagban mindössze 10–15 ezer korona évi segélyt kapott, s aránytalanul csekély tartományi és járási szubvencióban részesült. *„A magyar színjátszás fejlődését a köztestületi segélyekből való kismémmizettség kívül egyéb diszkriminatív intézkedések is akadályozták, például a színházi idény előnytelen megállapítása, a magyarországi színészek szerződhetőségének korlátozottsága, a helyi színészképzésre irányuló kérelmek elutasítása stb.”*

Az el(cseh)szlovákosítási harc eredményét jól szemléltetik azok a számok, melyek Pozsony nemzetiségi viszonyainak alakulását mutatják: 1930-ban már a lakosság negyvennyolc százaléka volt csehszlovák – így szerepel az összeírásban! –, mindössze huszonhat százaléka német és tizenöt százaléka magyar. De Kassán is megfordultak az arányok, a két világháború között a többség szlováknak vallotta magát.

Faragó Ödön

Ha a szlovenszkói kisebbségi magyar színjátszás történetét vizsgáljuk, három meghatározó – de eltérő minőséget képviselő, a kor kihívásaira különböző módon válaszoló, ellentmondásos megítélésű – színházigazgató pályájáról számolhatunk be. Hármójuk közül Faragó Ödön emelkedik ki, bár alakját nem övezi egyértelműen dicsfény. Faragót Kassán érte az összeomlás híre, de nem menekült el a városból; hanem megpróbált alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Ez nehezen ment, mert az új hatalom képviselői mindent megtettek, hogy életét megkeserítsék: olyan anyagi terhekkel sújtották, hogy ráfizetés legyen előadásokat tartania. Faragó fájdalmasan panaszkolt el 1942-ben megjelent *Írásaim és emlékeim* című könyvében, hogy színlapjait leszaggatták, színlapkihordóit megverték, a színlapokat szerteszórták az utcán. A nyelvrendelet szellemében kétnyelvű színlapot kellett nyomtatnia, s a *Kassai Nemzeti Színház* fejléctet *Národné Divadlo Košice* címre kellett cserélnie. Faragó a magyar Vörös Hadsereg bevonulását és a csehek második bevonulását is átélte.

A Rimaszombatban született Blaha Lujza 1926. január 18-án hunyt el Budapesten. Szülővárosában a helyi irodalmi társaság akciót indított, hogy szülőházát emléktáblával örökítsék meg. A „nemes célra” február 28-án országos ünnepélyt rendeztek, a tábla avatásán a szlovenszkói magyar társulat igazgatója, Faragó Ödön (a képen balról a negyedik) is beszédet mondott. A társulat délután és este Szentpétery Zsigmond Tündérlak Magyarországon című népszínművét játszotta – ebben a darabban debütált Blaha Lujza 1867-ben Debrecenben. Az előadáson fellépett Nagy Izabella, a Nemzeti Színház művésznője is.

Faragó Ödön hamar felismerte, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia szétesése után a régi keretek között nem működhetnek magyar társulatok Szlovenszkó területén, ezért 1920-ban memorandumot intézett a szlovák teljhatalmú miniszterhez, dr. Vavro Šrobárhoz, melyben azt kérte, hogy az országban egyetlen magyar színkerület legyen; így Pozsonyban és Kassán ugyanaz a nagy társulat tarthasson hat-hat hónapos megosztásban előadásokat. Faragó ezen kívül a kisebb szintársulatok részére még további négy kerület kialakítását szeretne volna elérni Nyugat-Szlovákiában (Komárom, Érsekújvár, Léva, Nyitra és Dunaszerdahely); Közép-Szlovákiában (Ipolyság, Losonc, Rimaszombat, Rozsnyó és Tornaľa); Szepesben (Eperjes és a szepesi városok), valamint a Trianon után Csehszlovákiához csatolt Kárpátalján (Beregszász, Munkács, Ungvár). Ez utóbbi javaslatot azonban kategorikusan visszautasították, sőt az egyetlen engedélyezett szlovákiai magyar szintársulat hatóköréből fokozatosan kivonták azokat a városokat, amelyekben magyar szórvány élt: Nyitrát, Besztercebányát, Iglót, Lőcsét, Késmárkot, Eperjest. A Csehszlovákiában 1921. február 16-án megtartott első népszámlálás után csak abban a városban engedélyezték magyar szintársulat szereplését, ahol a felmérés szerint a magyar lakosság lélekszáma meghaladta a húsz százalékot.

Faragó azzal a lépésével, hogy a csehszlovák hatóságokhoz fordult, nemcsak kortársait osztotta meg, de a kisebbségi csehszlovákiai magyar színjátszás történetének kutatóit is. Voltak, akik csak azt látták, hogy együttműködött az ellenséggel; míg mások elismerték, hogy reálisan mérte fel a lehetőségeket, s javaslatával a színvonalas előadásokért szállt síkra. Azt is üdvözölték, hogy Faragó az új történelmi helyzetben szükségesnek tartotta cseh és szlovák darabok magyar nyelvű bemutatását; s operaegyüttesével elsőként vitte magyarul színre Smetana *Eladott menyasszony* című operáját. A direktor a megbékélés jegyében tűzte műsorára a modern cseh drámairodalom kiemelkedő alkotásait: a budapesti színházakat megelőzve mutatta be Karel Čapek *R. U. R.* és František Langer *Periféria* című színművét.

Faragó Ödön memorandumuma tehát nem érte el a célját – a hatóságok mindössze egyetlen magyar társulat működését engedélyezték Szlovenszkóban. A színháznyitási engedélyt – a korabeli szóhasználat-

tal: koncessziót – Faragó Ödön nyerte el: 1920–1923 között és 1924–1925-ben ő vezethetett magyar társulatot a Felvidéken. Állandó székhelye Kassán volt, onnan látogatott Pozsonyba, s azokba a helységekbe, ahova még engedélyt szerzett.

A csehszlovák hatóságok 1923 tavaszán váratlanul elvették Faragó Ödön koncesszióját. Az volt a céljuk, hogy olyan ember vezesse a magyar társulatot, aki nem ápol jó viszonyt a csehszlovákiai magyar politikai pártok vezetőivel. Földes Dezső, Faragó társulatának színésze, ilyennek számított. Erről a korszakról Csiszár Mirella így számolt be a *Színház történet nagytítóval* című, 2018-ban megjelent kötetben: „A politikailag megbízható, de tapasztalatlan Földes [...] alig egy évig regnált. Ez az időszak elég volt ahhoz, hogy bebizonyosodjon, Földes nem rendelkezik a társulatvezetéshez szükséges képességekkel, rendezői tehetséggel és tőkével. A társulat körüli botrányok egyre gyakoribbak voltak, előadások maradtak el, a társulati tagok nem kapták meg járandóságukat; a közönség távolmaradással tüntetett. A szlovák sajtó a helyzetet úgy értékelte, hogy a magyar lakosságnak nincs szüksége színházra, felesleges is magyar színházi szezon tartani Kassán, a csehszlovák társulat átveheti a magyaroknak fenntartott terminust is. Így egyre gyakrabban vetődött fel Faragó Ödön neve, aki megoldást jelenthetett a szlovenszkói magyar színészet válságára.”

Földes Dezső koncessziójának lejártával 1924. június 14-étől 1926 októberéig ismét Faragó Ödön kapott játszási engedélyt. A társulat június 14-étől Losoncon, majd Léván, Komáromban, Érsekújváron, Rimaszombatban és Rozsnyón játszott, mert a kultúrpolitika gyökereken megváltoztatta a kassai évad beosztását. Amikor az engedély lejárt, Faragó feladta a kilátástalan küzdelmet, s Magyarországra költözött. Később még többször visszatért: 1932-től 1934-ig Földes Dezső, 1936-ban Iván Sándor társulatában szerepelt színészként. Az Iván Sándorral megkötött szerződése egy évadra szólt, de novemberben megvonták tőle a játszási engedélyt. Az első bécsi döntés után ismét régi sikereinek színhelyén próbált érvényesülni. Újfent Csiszár Mirellát idézzük: „Hamar bele kellett törődnie, hogy zsidó származása miatt nincs esélye arra, hogy ismét a Kassai Nemzeti Színház élére kerüljön, sőt a Színház- és Filmművészeti Kamara azt sem engedélyezte számára, hogy koncessziót kapjon a kárpátaljai színi kerületben. Kénytelen volt 1939 szeptemberében elfogadni

Az Osztrák–Magyar Monarchia legjelentősebb színházépítő vállalkozói, Fellner és Helmer tervei szerint épített pozsonyi Városi Színházat 1886. szeptember 22-én Erkel Ferenc Bánk bányájával nyitották meg. A Vasárnapi Újság beszámolója szerint a „határszéli város kizárólag magyar jellegű ünnepélyt kívánta fölvenni új színházát, habár e színház nem lesz egyelőre állandó otthona a magyar színészetnek. Pozsony lakosságának nyelve még nem eléggé magyar arra nézve, hogy a magyar Tháliát élvezhetné.” A Városi Színház német és magyar nyelven játszott, Trianon után Szlovák Nemzeti Színházként működött, nyitóelőadása a cseh Smetana A csók című operája volt. Az 1920 körül készült felvételen a homlokzaton a szlovák elnevezés alatt még a teátrum német és magyar neve is látható.

azt a megoldást, hogy a színtársulatot névleg Iván Sándor vezesse, az ő neve pedig csak színészként szerepeljen a színlapokon.” A vállalkozás azonban teljes kudarcra végződött, s Faragó Ödön végleg elhagyta Szlovenszkót.

Földes Dezső

Faragó Ödön pályafutásáról szólva már említettük Földes Dezső nevét, aki első balul sikerült igazgatása után sem vonult vissza, sőt meghatározó színházvezetőként egészen 1939-ig Csehszlovákiában működött. Földes színészi pályáját Pozsonyban kezdte 1906-ban, s ezt követően többször is játszott a városban. A Tanácsköztársaság alatt Budapesten a kollektív színtársulat igazgatójának nevezték ki, és tevékeny szerepet vállalt a Magyarországi Színészek Szakszervezetében is. A lapok szerint a kommun bukása után ezért menekült Magyarországról Csehszlovákiába.

Először – ahogyan már szó volt róla – 1923 őszén lett a szlovenszkói magyar társulat vezetője, s amikor egy év múlva megbukott, a Magyar-ság című napilap, *Forgách Antal gróf a felvidéki színészei jövőjéről* című írásában így tálalta az eseményeket: „Földes Dezső parancsot kapott Kállaitól [dr. Kállay József teljhatalmú csehszlovák miniszterről van szó – G. T.] a magyar színészet lejáratására, és az utasítást végre is akarta hajtani. Harmadrendű társulatot szervezett, repertoárja egyáltalában nem volt, és arra fordított gondot, hogy az előadások memmel összetanulatlanabbak és rosszabbak legyenek. Az előadások állandóan tatóngóan üres padosorok előtt folytak le, és már-már úgy látszott, hogy a kormány elérheti a célját, és azzal a megokolással, hogy a magyarságnak úgy sincs szüksége színházra, megbújhassa a magyar színészet felett a halálbarangot.” (A lapnak nyilatkozó Forgách Sándor 1925-től 1931-ben bekövetkezett haláláig a Szlovenszkói Színpártoló Egyesület elnöke volt, és a Magyar Nemzeti Párt alelnökeként is tevékenykedett.)

Földes kétes értékű küldetése után sem hagyott fel színházszervezői tevékenységével, s csakhamar arról értesülhettek a csehszlovákiai magyarok, hogy kamaratársulattal járja a településeket. Néhány évvel később úgy emlékezett erre az időszakra, hogy a kisebb vidéki városokra „kolduskoncessziót” kapott.

Földes Dezső neve 1928-ban ismét bekerült a szlovenszkói lapok híreibe. Ekkor az addigi egységes magyar színikerületet két részre osztották, s a nyugati részt, Pozsony székhellyel, Földes Dezső kapta meg (a kassai részt pedig Iván Sándor). Bár az igazgató fogadkozott, hogy megváltozik – valójában nem történt előrelépés.

Móricz Zsigmond, amikor 1929-ben elkísérte feleségét, Simonyi Máriát, akit Földes Dezső hívott pozsonyi vendégjátékra, ezt jegyezte fel élményeiről a naplójába: „Pozsony – A gyönyörű színház. Ezt mi építettük, s ma csehek játszanak benne. Kéthetenként két nap a magyaroké. Szörnyű politikai marakodás. A magyarság semmi szervezetre nem képes. Most itt teljes felfordulás van. Például a direktorharc. Egy társulat volt. Iván [Sándoré]. Nem színész, műveletlen ember, de jó szervező, 100 tagú társulata volt, jó előadások, s igen jól ment neki. De magyar tüntetésszámba ment a munkája, ezért kettészakították a területet, ő kapta Kassát s Földes Dezső Pozsonyt. Most mindeninek rosszul megy. A magyarság Földest utálja. Üres a háza. Elvből nem mennek be. Erre jövőre Ivántól, épp ma jött meg a híre, elveszik a csehek a koncessziót [...]. Magyar felfogás szerint az egész arra való, hogy lejárássák a magyar kultúrát.”

Tíz évvel később, amikor ismét Földesé lett az engedély, a Prágai Magyar Hírlap 1938. szeptember 1-én kiadott számában Környei Elek így értékelte teljesítményét: „A szlovákiai magyar színészet válságát ma hü tükrében Földes Dezső színházvezetésének tíz éve mutatja meg. Mérlege ismeretes. Az igazgató ügyes kereskedelmi vállalkozónak bizonyult a nemzeti kultúra szempontjából úgyszólván mit sem jelentő színházával, amelynek művészi értékét – a legtöbbször létminimum alá szorított színészegzisztenciák miatt – olykor budapesti vendégművészekkel biztosította. A kormányrendszer mégis meg volt elégedve ezzel a teljesítménnyel. A magyarság illetékes színháziügyi szerve, a Szlovákiai Magyar Színpártoló Egyesület azonban a tíz év alatt soha nem tudta lelkiismeretének megnyugtatóásával ajánlani a magyarság részére az előadások pártolását, mert azoknak – néhány kifogástalan előadás kivételével – kevés közük volt a magyar kultúrához. [...] Ebben az áldatlan állapotban, amelyben sem közönség, sem a színész, egyedül az élelmes színházigazgató találta meg mindenkor számításait, évről-évre gyengébb lett a magyar színjátszás Szlovákia nyugati részeiben, de különösen sorvad a pozsonyi magyar színíviadás, amely tíz évvel ezelőtt még három hónapi tartott, míg az utóbbi években mindössze hathetes lett.”

Iván Sándor

Csehszlovákiában a két világháború közötti korszakban Iván Sándor dolgozott még hosszú ideig színházigazgatóként; 1926-ban, Faragó Ödön visszavonulásakor ő lett a szlovenszkói magyar társulat vezetője. Iván színészként kezdte pályáját Polgár Károly pozsonyi együttesében, majd a Faragó-társulat titkáraként tevékenykedett. Kováts Miklós *A magyar színjátszás és drámairodalom Csehszlovákiában, 1918–1938* című, 1974-ben Pozsonyban megjelent monográfiájában így jellemezte a direktort: „Iván Sándor lényegében a Faragó által kialakított színigazgatói koncepciót vette át, az ő nyomdokain haladt tovább, de elődjének nagyvonalúsága és kísérletező merészsége nélkül. Azt azonban leszögezhetjük, hogy Iván mindent megtett a magyar színészet érdekében, ami erejéből és anyagi lehetőségeiből tellett, sohasem az egyéni hasznot, hanem a társulat, a magyar színjátszás érdekeit tartotta szem előtt.”

A pénztelenséggel hadakozó szlovenszkói magyar igazgatóknak alig maradt energiájuk, hogy művészeti kérdésekkel foglalkozzanak. Műsorukat a budapesti színházi repertoár nyomán állították össze, gyakran hívtak meg művészeket vendégjátékra, s csak elvétve kerültek színre a kisebbségi magyar drámairodalmat reprezentáló művek. Ebben is Faragó Ödön járt az élen: „az adott nehézségekhez viszonyítva igényesnek mondható műsorpolitikát folytatott, a közönség nevelésével is törődött. Nagy érdeme, hogy társulata műsorában a hazai magyar íróknak (Lányi Menyhértnek, Merényi Gyulának, Sándor Imrének, Sebesi Ernőnek, Sziklay Ferencnek, Vécsey Zoltánnak) is teret adott, és ezzel a csehszlovákiai magyar drámairodalom kibontakozásához hatékonyan hozzájárult” – foglalta össze az színházigazgató érdemeit Turczel Lajos.

Ugyanerről a korszakról a Nyugat tekintélyes kritikusa, Ignotus így számolt be a Kassai Napló 1924. január 31-ei számában. „Még irodalmi kísérletekre is télt, fiatal kassai magyar költők darabjainak előadására. Jól eső színház volt, az emberek szerettek bele járni, – nem tüntetésből, mert ugyanazon réteg magyar közönség volt, mely a csehszlovák operai előadásokat is szeretettel hallgatta, s hálásan megtöltötte. Vagyis semmi politikai vagy kultúrérdek nem látta kárát, hogy a magyar szerette és frekvenciálta a maga színházát.”

Iván Sándor műsorpolitikájáról jóval kevesebb dicséretet lehetett leírni. Kováts Miklós színháztörténész az eredmények közé sorolta Lányi Menyhért *Nyári zivatar* című színművének 1928. október 12-én megrendezett ősbemutatóját, a *Hamlet* előadását, valamint Henrik Ibsen *Kísértetek*, Alfréd Neumann *Oroszország* és Gárdonyi Géza *Ida regénye* című művéből készült színpadi adaptáció színre vitelét.

Stratégiai kísérlet

Megemlítettük már a Szlovenszkói Magyar Színpártoló Egyesületet, mely hosszú vajúdas után 1925-ben alakult meg, a hatalom által erősen korlátozott jogkörökkel. Ennek ellenére a testület szívósan küzdött a magyar színjátszás helyzetének megjavításáért, a fejlődést korlátozó intézkedések megváltoztatásáért, de a hatóságok mindig mereven elzárkóztak attól, hogy a színházigazgatók kiválasztását a színpártoló

A kassai színház Lang Adolf tervei szerint épült. Ünnepélyes átadására 1899. szeptember 28-án került sor. Várad Antal előjátéka után a budapesti Nemzeti Színház Jászai Marival, Márkus Emiliával, Pálffy Györggyel és Újházi Edével a főbb szerepekben Katona József Bánk bán című művét adta elő. A megnyitóra megjelent kötetben Herczeg Ferenc így írt a színház hivatásáról: „Nagy ereje [...] abban van, hogy nagyképűség nélkül, játszva és szórakoztatva oktat.” A két világháború közötti átmeneti viszonyok után Kassán jó két évtizedre megszűnt a magyar nyelvű színház, és annak megújulása már nem ebben az épületben történt.

egyesület végezhesse. A döntésben kizárólag a prágai kormányhoz közel álló csehszlovákiai magyar politikai körök véleményét vették figyelembe.

A két világháború közötti csehszlovákiai kisebbségi magyar színjátszás támogatására azonban nem sikerült a közönséget megnyerni. Pedig ott lebegett előttük a legjelentősebb erdélyi értelmiségiek, kultúrpolitikusok és mecénások egybegyűjtő Helikon körhöz kapcsolódó, 1933-ban alapított erdélyi színpártoló szervezet, a kolozsvári Thália Rt. sikere, ahogyan arra Környei Elek *A magyar színészet megoldatlan problémája Szlovákiában és egy megoldott példája Erdélyben* című, már idézett írásában felhívta a figyelmet: „Hogy a szlovákiai magyar színészet problémája csakis a magyarság illetékes szervének, a Szlovákiai Magyar Színpártoló Egyesületnek útján nyugodhatik meg, s a magyarság valóban joggal követeli ezt a megoldást: bizonyítja a magyar színészet kérdésének egyik megoldott példája Erdélyben, ahol a kormányrendszer sokáig szintén mereven elzárkózott attól, hogy a magyarság saját akarata szerint oldja meg ezt a fontos kultúrkérdést. A kolozsvári Thália színházvállalat öt éve azonban igazolta, hogy a színházkérdés egészséges szellemű megoldását egyedül akkor remélhetjük, ha a színházért a felelősséget nem a kommersziális érzékű vállalkozó, de a megszervezett magyarság közösen vállalja.”

Erre az összefogásra azonban sohasem került sor, ezért aztán a csehszlovákiai kisebbségi magyar színjátszás megújulására tett hatalmas erőfeszítéseket nem kísérhette siker, s az igazgatók, drámaírók, színészek, rendezők kudarcként élték meg ezt az időszakot.

GAJDÓ TAMÁS

[fotó: OSZMI, OSZK Színháztörténeti Tár]

Ha a teljes sorozatra kíváncsi,
itt elolvashatja az
összes, eddig megjelent részt!

SZÍNÉSZEINK A MOZIVÁSZNON

A Nemzeti Színház művészei nemcsak színpadra lépnek, hanem több filmben is láthatók, vagy a közeljövőben lesznek láthatók. Betyármovie, komcsi vámpír, Oscar-remények és búcsúfilm...

Udvaros Dorottya, Klaus Maria Brandauer | fotó: Intercom

Újra együtt a Mephisto stábjá ZÁRÓJELENTÉS

Szabó István Oscar-díjas rendező – talán a búcsúfilmjének tekintett – *Zárójelentést* Koltai Lajos operatőrrel, és a *Mephisto*, *Hanussen*, valamint *Redl* ezredes sikereinek főszereplőjével, az osztrák Klaus Maria Brandauerrel forgatta. A főhős egy orvosprofesszor, akit váratlanul nyugdíjaznak, ezért lemegy szülőfalujába körorvosnak. Ézelmi és társadalmi konfliktusok során élete régi színhelyén megtalálja fiatalkori önmagát. Ebben társa egykori általános iskolai barátja, a falu plébánosa, akivel sorsuk azonossá válik. A falu nincs jó anyagi állapotban, a vezetője egy gyógyfürdő kialakításával akarja kihúzni a gödörből a települést – valódi gyógyforrás hiányában. A film igazi jutalomjátéknak ígérkezik, amelyben Eperjes Károly és Kerekes Éva, Stohl András, Csomós Mari, Szirtes Ági, Börcsök Enikő, Csákányi Eszter mellett a nemzeti színész, a főhős feleségét alakító Udvaros Dorottya lesz látható.

Az Oscar-díj kapujáig jutott AKIK MARADTAK

Hatalmas siker: a legjobb tízes listáig, az Oscar-díj kapujáig jutott a legjobb idegen nyelvű filmek kategóriájában az *Akik maradtak*. Tóth Barnabás rendező alkotása egy kamaszlány (Szőke Abigél) és egy középkorú férfi (Hajduk Károly) egymásra találásának meghatározó hangvételű története a második világháború után. Mindketten sokat veszítettek, és mindketten szeretnék új életet kezdeni, miközben körülöttük már a Rákosi-rendszer diktatúrája alakul. Vajon túl lehet-e élni a múlt és a jövő tragédiáit, ha összekapaszkodnak azok, akik még megmaradtak? Ebben a megrendítő filmben láthatjuk Nagy Mari érzékeny alakítását. A Nemzeti művésze játssza Olgit, aki a főszereplő kamaszlány Wiener Klára nagynénjeként próbálja unokahúgát átsegíteni a történelem viharos éveiben. A rendező és Muhi Klára által írt forgatókönyv cselekményének szempontjából elsősorban az újrakezdéshez szükséges gyógyító szereteten és kölcsönös megbecsülésen alapuló élet a legfontosabb, még akkor is, ha a háttérben zajló folyamatok és körülmények – a lelki traumákat okozó borzalmas háború és a holokauszt, majd az egyre nyíltabban fenyegető kommunista diktatúra – állandóan ez ellen dolgoznak.

Nagy Mari, Hajduk Károly – Akik maradtak | fotó: Szilágyi Lenke

Varga József, Scherer Péter | fotó: Szvacsek Attila

Majdnem a csúcsra ért TREZOR

A Nemzetközi Emmy-díj 47 éves története során először volt magyar jelölt a televíziós Oscar-ként emlegetett elismerés jelöltjei között, s rögtön két kategóriában – s bár a legjobb tévéfilm/minisorozat négyes mezőnyéből végül nem a *Trezor* nyert, maga a jelölés így is hatalmas siker. (A másik jelölt végül révbe ért: Gera Marina lett az idei gála legjobb színésznője, aki Szász Attila és Köbli Norbert *Örök tél* című filmjében nyújtott alakításával érdemelte ki az elismerést.) A *Trezor* című történelmi thrillerben Köbli Norbert forgatókönyv-író (*A berni követ*, *Szürke senkik*) és Bergendy Péter rendező (*A vízsga*) egy 1956-os történetet mesél el. A belügyminisztérium trezorkulcsai elvesznek a forradalom zűrzavarában. Ezért alig néhány nappal a szabadságharc vérbe fojtása után a rendőrök kihoznak a börtönből egy hajdani bankrablót (Anger Zsolt), hogy fúrja meg nekik feltörhetetlennek hitt trezorjukat. A fegyenc azonban egész mást talál a feltárolt trezorajtó mögött, mint amire számított, és onnantól egy izgalmas, fordulatos játszma veszi kezdetét, ahol senki és semmi nem az, aminek látszik. A *Trezorban* Danyilov szovjet tiszt szerepében a Nemzeti Színház társulatának tagját, Varga Józsefet láthatta a közönség.

Szűcs Nelli, Zamenák István | fotó: Intercom

Vérszívók a közelmúltból DRAKULICS ELVTÁRS

A kubai forradalmat is megjárt Fábán elvtárs (Nagy Zsolt) hazalátogat a 70-es évek Magyarországra, hogy részt vegyen a véradó mozgalom egyik eseményén. Az öreg Fábán úgy néz ki, mintha még mindig 30 éves lenne, egy vérvörös Mustanggal jár, és falja a nőket. A magyar kémelhárítás felkészült a küzdelemre, és a munkásmozgalom gyanússá vált örökifjú veteránjára a legjobb embereit állítja rá: Lacit (Nagy Ervin), aki a megfigyelés, lehallgatás és közelharc mestere, és a nőjét, Máriát (Walters Lili). De vajon mi lehet az örökifjú Fábán elvtárs titka, aki csatos üvegből sűrű piros levet szopogat, és sóvárogva méregeti az elvtársnők finoman ívelt nyakát? A kémek, titkos ügynökök, besúgók, szélhámosok, régi és új harcostársak mindenre fel voltak készülve, de erre nincs kiképzés... A kémelhárítás nagy reménységének, Lacinak a hazában a lakókat pusztán kíváncsiságból is megfigyelik, például a házmester felesége, akit Szűcs Nelli, a Nemzeti művésze alakít, a titkosszolgálat egyik tompaagyú figuráját pedig Trill Zsolt (szintén a Nemzeti társulatának tagja) játssza az *Isteni műszakkal* feltűnést keltő Bodzsár Márk vígjátékában.

A mi gonoszaink is vannak olyanok! BETYÁRJÁTÉK

– Szeretjük azokat a történeteket, amelyekben igazi férfiakat látunk, akik megforgatják a fokost, és oda is vágnak, ha kell. A betyárban benne van a nagyság és az esendőség is, őket a nép hősnek tartotta, de szenvedett is tőlük. Jó metaforája a történelmünknek, amiben együtt kell látnunk a fényt és az árnyékot – mondja a *Betyárjáték* koncertfilm rendezője, Szomjas György. A *Betyárjáték* eredetileg a Nemzeti Színházban bemutatott előadás volt, amelyen az 1-ső Pesti Rackák zenélésére a Fordulj Kispej Lovam Táncegyüttes „robbantotta fel” a színpadot.

Szomjas György filmes életének nagy momentumaiból részleteket kiragadva, a zenei kultúrákat ötvözve, sodró táncrészletekkel megtűzdelve készítette el a színpadi művét. A Nemzeti Színház nagy sikerű produkciójából elkészült a moziváltozat, a koncertfilm is.

Jelenet a Nemzeti Színház előadásából | fotó: Eöri Szabó Zsolt

OLVASNIVALÓ SZÍNHÁZ

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837
KÖZÖS-NEZŐPONT

Öt évad írásban és képen

Nemzeti Színház,
a nemzet színháza – 2013–2018

Mitől nemzeti a Nemzeti? Mitől több a Nemzeti, mint egy színház a többi között? A gazdagon illusztrált kötet a Vidnyánszky Attila igazgatásával 2013-ban kezdődött új korszak törekvéseit mutatja be. A kötetből megismerhető az a működési struktúra, amely a Nemzeti Színház az elmúlt öt évadja alatt épült és teljeseedett ki. Eöri Szabó Zsolt közel 400 fotográfiáján keresztül tárul fel az olvasók előtt a Nemzeti Színház 2013 és 2018 közötti öt évadjának színpadi világa.

Ár: 3900 Ft

Csíksomlyói passió

Egy előadás zárandókútja

A gazdagon illusztrált kötet a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös produkciójának 2018. augusztus 18-i, csíksomlyói „hazatéréséről” szól. Az MMA Kiadó gondozásában megjelent munkakönyvben megszólalnak az előadás főbb alkotói, többek között Vidnyánszky Attila, Zsuráfszky Zoltán, Szócs Géza és Berecz András is. A fotókat a Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotográfusa, Eöri Szabó Zsolt készítette.

információ: www.mmakiado.hu

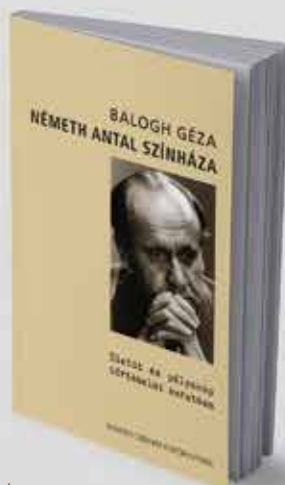
A Nemzeti Színház Kiskönyvtára sorozat kötetei

Eugenio Barba:

Hamu és gyémánt országa

Eugenio Barba, a holstebrói Odin Teatret megalapítója a 60-as évek elején Jerzy Grotowski opolei műhelyében szerzett élményeit idézi föl. Grotowski huszonhat Barbához írt levele két iskolateremtő színházi alkotó útkeresését, mester–tanítvány viszonyát és barátságát dokumentálja.

Ár: 2500 Ft

Balogh Géza:

Németh Antal színháza

Életút és pályakép történelmi keretben: **Németh Antal** (1903–1968) a hazai rendezői színház úttörőjeként 1935-től 1944-ig a Nemzeti Színház igazgató-főrendezője volt. A hitleri és sztálini diktatúra idején meggurcoltatása ellenére megőrizte alkotói függetlenségét.

Ár: 2000 Ft

Milánói leckék

Tadeusz Kantor (1915–1990), a 20. század nagy színházi nyelvújítója. 1986 nyarán olasz színinövendékeknek tartott mesterkurzust, amelynek Kantor által illusztrált szövegét tartalmazza a kötet. Ezt egészítik ki Balogh Géza, Katona Imre, Király Nina és Szász Emese tanulmányai.

Ár: 1969 Ft

A Boldogasszony Iskolanővérek által az erdélyi Szovátán működtetett Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar januárban egy héten át vendégeskedett a Nemzeti Színházban. Az ötvenfős kórus színházi táborban vett részt, a foglalkozásokat Rubold Ödön színművész és Pintér Szilvia színházpedagógus tartotta. Közreműködtek Berecz András *Isten bolondja* című estjén, szerepeltek a *Csiksomlyói passió* két januári előadásában, és énekeltek a Párbeszéd Háza és a Szórványmagyarság Gyermekéiért Alapítvány jótékonyági estjén is.

A Nemzeti Színház és a kórus kapcsolata 2018 nyarán kezdődött, amikor a szovátaiak vendégként felléptek a *Csiksomlyói passió* nagyszabású szabadtéri előadásában a csiksomlyói nyeregben. Itt barátkoztak össze az előadásban a Vándor szerepét alakító Berecz Andrással. A baráti-szakmai kapcsolat Ferenc pápa 2019-es erdélyi látogatásakor folytatódott, amikor a pápalátogatás hétvégéjén közreműködtek Berecz András Csíkszeredában bemutatott új, *Isten bolondja* című estjében.

A Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar a Boldogasszony Iskolanővérek zenés missziójaként alakult 2005-ben Szováta és a Felső-Nyárádmente több falujának gyerekeiből. Az iskolarendszeren kívüli komplex zenei műhely, a Tündérváros Iskola a Kodály-módszer segítségével ma már 250 gyermeknek ad lehetőséget nemcsak a zenei anyanyelv, hanem magyarságuk, nemzettudatuk megőrzésére is. A kórus repertoárjában a hagyományos magyar folklór és feldolgozásai mellett középkori, reneszánsz, barokk, klasszikus, romantikus kórusművek szerepelnek. Az elmúlt években a kórus szép sikereket ért el, és mára Erdély egyik ismert és szeretett gyermekkarává vált.

SZÍNHÁZI TÁBOR

SZOVÁTAI VENDÉGEINK

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Tizenegy budapesti és környékbeli iskola 247 diákja hónapokon át készült arra, hogy a Nemzeti Színház nagyszínpadán adhassák elő a Biblia egy-egy történetét. A Nemzeti ifjúsági programjai között kiemelt helyet foglal el az „Ádámok és Évák ünnepe” diákszínjátszó „fesztivál”, amelynek az idén hetedik alkalommal adott otthont a teátrum.

Az egymást követő rövid előadások végén egy négytagú, szakemberekből álló zsűri értékelt a játszó csoportokat. A zsűri elnöke Balogh Géza rendező, színháztörténész, bábtörténész, műfordító, író, dramaturg volt. Tagjai Rideg Zsófia, a Nemzeti Színház dramaturga, Sepsi Enikő, a Károli Gáspár Református Egyetem Művészettudományi és Szabadbölcsezet Intézetének vezetője, valamint Szabó Sebestyén László, a Nemzeti Színház Junior Prima díjjal kitüntetett színművésze voltak.

A részt vevő iskolák: Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakközépiskola tánc- és drámatagozat * Szentendrei Református Gimnázium * Sztéhló Gábor Evangélikus Gimnázium * Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium, Budakeszi * Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakközépiskola * Lónyay utcai Református Gimnázium és Kollégium * Erzsébetvárosi Kéttannyelvű Általános Iskola, Szakiskola és Szakközépiskola * Deák téri Evangélikus Gimnázium * Óbudai Waldorf Gimnázium * Madách Imre Gimnázium Thália Stúdiója * Váci Piarista Gimnázium.

A munkájukat segítő nemzeti színházi mentorok: Tóth Augustza, Bakos-Kiss Gábor, Mészáros Martin, Rác József, Rubold Ödön, Szép Domán színművészek és Pintér Szilvia színház- és drámapedagógus, az Ádámok és Évák koordinátora.

V. PAJTASZÍNHÁZI

SZEMLE

A vidéki amatőr színjátzás örömnépe a Pajtaszínházi Szemle, amelynek január 25. és 26. között ötödik alkalommal adott otthont a Nemzeti Színház. A Nemzeti Művelődési Intézet és a Magyar Teátrumi Társaság (MTT) 2015-ben indította útjára a falusi támogató Pajtaszínház programját, amelynek idei szemléjére az ország mind a 19 megyéjéből érkeztek társulatok, mintegy 300 fellépővel. A részt vevő települések 60 százalékának lélekszáma ezer fő körüli. Az idei legkisebb település társulata a 73 lakosú Vas megyei Kelédről érkezett.

– A program öt évadában összesen 100 magyar településen jött létre vagy szerveződött újra helyi színjátzó csoport, amelyekben összesen mintegy 1500 színjátzó tapasztalhatta meg a közösségi színházcsinálás örömeit – értékelt az idei szemle után Szabó Ágnes, az MTT alelnöke és a Nemzeti Színház vezérigazgatói megbízottja, aki a kezdetektől részt vesz a szervezésben. – A program sikerét, közösségteremtő erejét mutatja, hogy az első négy évad 81 településből 71-ben meg is maradt a színjátzó közösség, a csoportok közel fele pedig a szemlére készült produkció után új darabot is színre vitt. A program hozadéka az is, hogy egyes településeken egyesületeket alapítottak, hagyományörző kört indítottak, vagy éppen önálló színjátzó találkozót, fesztiválokat szerveztek. Öröm látni, hogy egyre sokszínűbb a szemle. Az idén a klasszikus színműtől az abszurd komédián át a regényfeldolgozásig a legkülönfélébb színpadi műfajok szerepeltek.

Az idei szemlének két különleges vendége is volt: a Vancouveri Magyar Színház, és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Girincs lakószínházában élő, értelmileg akadályozott gyermekek és fiatalok Doboyszínháza.

NEMZETISÉGEK A NEMZETIBEN

Harmadik alkalommal rendezik meg a magyarországi szerb, horvát, német, roma, görög, örmény, szlovák és bolgár színházak nemzetiségi fesztiváljukat a Nemzeti Színházban.

Jelenet a Magyarországi Német Színház Nyolc nő című előadásából

A JELEN/LÉT FESZTIVÁL RÉSZLETES MŰSORA

Gobbi Hilda Színpad	23	H	15:00	Die acht Frauen - A nyolc nő I Deutsche Bühne Ungarn német
Gobbi Hilda Színpad	23	H	19:00	Die acht Frauen - A nyolc nő I Deutsche Bühne Ungarn német
Kaszás Attila Színpad	23	H	19:30	Ráczkálmánék! I Cinka Panna Cigány Színház magyar
Bajor Gizi Szalon	23	H	19:00	Rudolf Hess tízparancsolata I Aradi Kamaraszínház magyar
Gobbi Hilda Színpad	24	K	19:00	Laki morali - Könnyű erkölcsök I Magyarországi Szerb Színház szerb
Kaszás Attila Színpad	24	K	19:30	Noc helvera - Helver éjszakája I Vertigo Szlovák Színház szlovák
Kaszás Attila Színpad	25	Sze	15:00	Škaredé káčatko - A rút kiskacsa I Cervinus Teátrum szlovák
Kaszás Attila Színpad	25	Sze	19:30	Ž-tem I Cervinus Teátrum szlovák
Gobbi Hilda Színpad	25	Sze	19:00	Bunjevački blues - Bunjevác blues I Pécsi Horvát Színház horvát
Bajor Gizi Szalon	25	Sze	18:00	Rubin és vér I Ani Budavári Örmény Színház magyar
Gobbi Hilda Színpad	26	Cs	19:00	Európa harmóni(k)ában I Magyarországi Szerb Színház magyar
Gobbi Hilda Színpad	27	P	19:00	Amíg szól a hegedű I Romano Teatro magyar
Kaszás Attila Színpad	27	P	19:30	1745390 I Artashat Örmény Nemzetiségi Színház örmény
Bajor Gizi Szalon	28	Szo	11:00	Játék a szavakkal I Karaván Színház magyar
Gobbi Hilda Színpad	28	Szo	17:00	Hűvös I Karaván Színház magyar
Kaszás Attila Színpad	28	Szo	19:30	Polet BG Radio - Bg rádió repülés I Malko Teatro bolgár
Nagyszínpad	29	V	19:00	Sophocles: Oedipus rex I Amfiteatro Görög Nemzetiségi Színház görög
Kaszás Attila Színpad	29	V	19:30	Hotel Yerevan I Urartu Örmény Színház magyar

2020. március 23–29. • Nemzeti Színház

BODROGI GYULA PÁGER-DÍJA

Bodrogi Gyula kapta idén a makói önkormányzat Páger Antal-színészdíjat. Az elismerést minden esztendőben az a színész érdemli ki, aki a kuratórium döntése alapján a leghűségesebb a makói születésű Páger Antal szellemi örökségéhez, és játékára jellemző a págeri hitelesség és eszköztelenség. A díjat odaítélő zsűri tagjai Hegedűs D. Géza, Kútvolgyi Erzsébet és Szalma Tamás színművészek, Réz András filmesztéta, valamint Gyarmathy Antal, Páger Antal unokája. Az elismerést korábban Töröcsik Mari, Garas Dezső, Udvaros Dorottya is megkapták.

SAJTÓFOTÓ – 3. DÍJ

A „művészet, egyedi kép” kategória harmadik helyezettje lett Eöri Szabó Zsolt, színházunk fotósának a képe a 38. Magyar Sajtófotó pályázaton. A fotó David Lynch *Kis történetek* című budapesti kiállításán készült. Az év legjobb sajtófotói – köztük Eöri Szabó Zsolté – április 16-ától a budapesti Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központban tekinthetők meg.

SZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

Korszakok, művészek, épületek címmel hirdeti meg hatodik alkalommal színháztörténeti vetélkedőjét a Nemzeti Színház 10-edikes és 11-edikes négyfős iskolai csapatok számára. Először három internetes fordulóban mérik össze tudásukat, a kreativitást is igénylő színháztörténeti feladatokban a csapatok. A negyedik forduló jelentő döntőre a Nemzeti Színházban kerül sor június 5-én. A 2020-as vetélkedő témája a Nemzeti Színház története az alapítástól a Nemzeti mai épületének a megnyitásáig, tehát 1837-től 2002-ig. A vetélkedőre március 1-ig lehet jelentkezni. Részletek: www.nemzetisinhaz.hu/vetelkedo

GYÁSZ: ANDORAI PÉTER

Életének 72. évében meghalt Andorai Péter, a Nemzet Színésze. A Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész 1948. április 25-én született Budapesten. Kétszer-kétszer nyerte el a Filmszemle, illetve a Filmkritikusok Díját, számos külföldi filmfesztiválon – többek között Karlovy Varyban, Berlinben – kapott díjat alakításáért.

Hatodik próbálkozásra vették csak fel a Színművészeti Főiskolára. 1976-ban került a Nemzeti Színház társulatához, de pár hónap múlva Kecskemétre, 1978-ban a Magyar Filmgyártó Vállalathoz (Mafilm) szerződött. Később tagja volt a József Attila, a Radnóti Miklós, a Veszprémi Petőfi, a Pécsi és a Szegedi Nemzeti Színháznak is. Több mint húsz játék- és közel fél száz tévéfilm őrzi a játékát. Olyan filmekben láthatta a közönség, mint az Oscar-díjas *Mephisto*, a *Bizalom*, az *Egymásra nézve*, a *Redl ezredes*, az *Eldorádó*, a *Roncsfilm*, *A napfény tize*, *A temetetlen halott*, *A Nap utcai fiúk*, a *Simon mágus*, *Az ajtó* vagy *A nagy füzet*.

„Hiányzik a színház és a filmezés is, azon vagyok, hogy vállalhassak olyan feladatokat, amelyek új megmérettetést, továbblépést jelentenek, továbbgondolkodásra készítetnek. A díjak ott vannak a helyükön, a vitrinben, az őket megillető polcon – nekem mennem kell tovább” – nyilatkozta Andorai Péter, amikor 2015-ben a Nemzet Színésze lett.

PROGRAMAJÁNLÓ

ÉLETMŰKONCERT

márc. 8.

Dévai Nagy Kamilla 70

Hetvenedik születésnapja alkalmából Dévai Nagy Kamilla nagyszabású rendezvényre várja mindazokat, akik szeretnék vele felidézni az elmúlt évtizedek nagyszerű zenei emlékeit és mai napig tartó munkásságának legcsillogóbb gyöngyszemeit. Közreműködik többek között a Misztrál, a Regélők, az Osztováta együttes és Szakács Ildikó operaénekes.

mikor? hol?

március 8. – 18 óra • Nagyszínpad

SZÜCS NELLI ESTJE

márc. 11.

Fedák Sári

Ismernünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Koholt vádak miatt 1945 után mellőzték – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcsokat és a poklokat. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

március 11. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

KÁNYÁDI-EST

márc. 9.

Vannak vidékek

A Kaláka-rajongók jól ismerik a Kányádi Sándor verseire készült dalokat: Elveszett követ, Faragott verseike, Valaki jár a fák hegyén, Dél keresztje alatt, Kuplé a vörös villamosról... A Nemzeti Színházban a Kaláka tagjai ezúttal a nagyszerű versmondóval, a Kolozsvári Állami Színház vezető színészeivel, Bogdán Zsolttal közösen idézik fel az ezredforduló legnagyobb magyar költőjének verseit. A koncert a Nemzeti Színház Trianon 100. évfordulójára emlékező programsorozatának eseménye.

mikor? hol?

március 9. – 19 óra • Nagyszínpad

HOBO-ESTEK

márc. 12., 21.

Önéletrajz és költészet

Hobo egyik példaképe József Attila, akinek verseit évtizedek óta mondja. Már jóval túl a 400. előadáson is friss és aktuális a Tudod, hogy nincs bocsánat című önálló est. A Halj meg és nagy leszel előadásában Hobo rejtőzködve, mégis őszintén mesél életéről – prózában és dalokon keresztül.

mikor? hol?

Halj meg és nagy leszel

március 12. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Tudod, hogy nincs bocsánat

március 21. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

SZARVAS JÓZSEF ESTJE

márc. 18.

Pustol a hó

A hatvanéves Szarvas József egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kisfiúval, a debreceni henteslegény-nyel és segédszínésszel, a Vígszínház, Kaposvár, a Nemzeti színészével és a viszáki Tündérművel gazdájával... Előadás a Könnyű neked, Szarvas Józsi... című életregény alapján.

mikor? hol?

március 18. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

RÁHANGOLÓDÁS egy előadásra – dramaturgjaink háttérinformációkat osztanak meg az érdeklődőkkel az előadások előtt.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓKRA invitáljuk nézőinket az előadások után: találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal.

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

március 13. – **Tizenhárom almafa** (18 órától)

március 16. – **A vihar** (18 órától)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

március 28. – **Tartuffe**

március 29. – **Forró mezők**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

Olvasson színházat!
www.nemzetiszhaz.hu/
magazin

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK A BAJOR GIZI MÚZEUMBAN

(1124 Budapest, Stromfeld Aurél u. 16.)

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT BESSENYEI FERENC ÉS GÁBOR MIKLÓS

A kiállítás finisszája. Résztvevők: Lengyel György, Gajdó Tamás, Felvidéki Judit, Babiczky László

március 1. – 15 órától | belépő: 1000 Ft (Hegyvidék-kártyával: 500 Ft)

BÁBSZÍNHÁZI VILÁGNAP

Ötven éves az OSZMI Bábgyműterménye. Workshop, előadások, filmvetítések, beszélgetések

március 20. – 15 és 21 óra között |

belépő: 1000 Ft (Hegyvidék-kártyával: 500 Ft)

„SZÍNÉSZTÁRSALGÓ”

Kalocsay Miklósról emlékezünk. Vendégek: Kolti Helga, Kaszás Géza

március 26. – 15 óra | belépő: 500 Ft (Hegyvidék-kártyával: 250 Ft)

SZÍNHÁZI VILÁGNAP

március 27., 14 órától – tárlatvezetés az állandó kiállításban Takács Kati színművésszel és Gajdó Tamás színháztörténésszel.

március 27., 16 órától – Csadi Zoltán: Hegedűs Tibor – Egy elfeledett színházi polihisztor előadása a Székely György Színháztudományi Szabadegyetem keretében. | a belépés ingyenes

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN

március 28. – 18 óra | belépő: 2000 Ft |

regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu |

A sétát csak 14 éven felüli látogatóinknak ajánljuk!

PROGRAMOK AZ OSZMI-BAN

(1013 Budapest, Krisztina krt. 57.)

AZ APÁCA

A Dollár Papa Gyermekei társulat Denis Diderot kiszolgáltatottságról és megalázottságról szóló klasszikus regényének színházi előadása az OSZMI budai, patinás, klasszicista épületének kertjében látható.

március 13. és 14. – 18 óra | jegyinformáció: Tráfó!

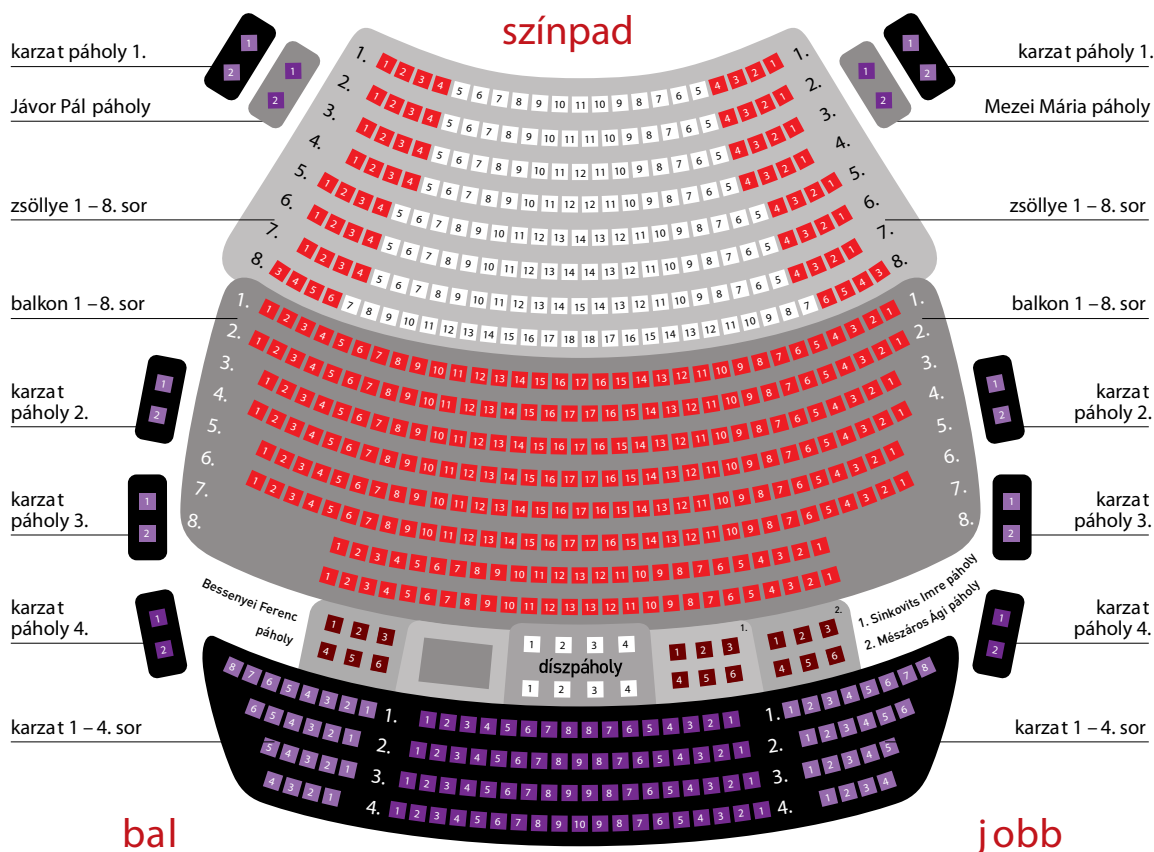
CSERESZNYÉSKERT

Pénzes komédia tragikus napokról: Csehov Cseresznyés kert című komédiáját a Trojka Színházi Társulat játssza, színpadra alkalmazta Balassa Eszter.

március 22. és 26. – 19 óra | jegyinformáció: jegy.hu és a Trojka Facebook oldalán

további információ: www.oszmi.hu

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra között (ebédidő: 13–13.20), hétvégén 14–18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a jegy@nemzetisinhaz.hu címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diák-igazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2019/20-AS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül!

Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is!

Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra **8 900 Ft**

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra **6 900 Ft**

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra **6 000 Ft**

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra **4 500 Ft**

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD:

ROCCO ÉS FIVÉREI – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • William Shakespeare: **A VIHAR** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Anton Csehov: **MEGGYESKERT** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • **FEKETE ÉG** – Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ** • **ISTEN OSTORA** – Bánffy Miklós A nagyúr című műve alapján • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • William Shakespeare: **SZENTIVÁNEJI ÁLOM** • Szilágyi Andor: **TÓTH ILONKA** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Euripidész: **MÉDEIA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Móricz Zsigmond: **FORRÓ MEZŐK** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK** • Arthur Miller: **AZ ÜGYNÖK HALÁLA** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • William Shakespeare: **OTHELLO** • Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Long – Singer – Borgeson: **SÖR** (Shakespeare Összes Rövidíve), angolul • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Weöres Sándor: **PSYCHÉ** • Földes László Hobo: **A GULAG VIRÁGAI** • Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Rejtő Jenő: **SZÁJON LÓTT TIGRIS** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2020. április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket az Andrássy úti jegyirodában vagy a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

MÁRCIUS

Nagyszínpad	6	P	19:00
Nagyszínpad	7	Szo	19:00
Nagyszínpad	8	V	18:00
Nagyszínpad	9	H	19:00
Nagyszínpad	10	K	19:00
Kaszás Attila Terem	10	K	15:00
Bajor Gizi Szalon	11	Sze	19:30
Nagyszínpad	12	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	12	Cs	19:30
Nagyszínpad	13	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	13	P	19:00
Kaszás Attila Terem	13	P	19:30
Nagyszínpad	14	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	14	Szo	19:00
Nagyszínpad	16	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	16	H	19:00
Nagyszínpad	17	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	17	K	15:00
Kaszás Attila Terem	17	K	19:30
Nagyszínpad	18	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	18	Sze	19:00
Bajor Gizi Szalon	18	Sze	19:30
Nagyszínpad	19	Cs	18:00
Nagyszínpad	20	P	15:00
Kaszás Attila Terem	20	P	19:30
Nagyszínpad	21	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	21	Szo	19:30
Nagyszínpad	22	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	22	V	19:00
Nagyszínpad	23	H	15:00

Tizenhárom almafa I Wass Albert | **PREMIER**

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Dévai Nagy Kamilla 70 I életműkoncert

Vannak vidékek I Bogdán Zsolt és a Kaláka Együttes Kányádi estje

Ballada a 301-es parcella bolondjáról I Schwajda György

| a kecskeméti Katona József Színház előadása

Az ember tragédiája „junior” I a kecskeméti Katona József Színház előadása

Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Halj meg és nagy leszél I Földes László HOBÓ önálló estje

Tizenhárom almafa I Wass Albert | **ráhangelő** 18 órától

Forró mezők I Mórícz Zsigmond | **PREMIER**

Isten bolondja I Berecz andrás önálló estje

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Forró mezők I Mórícz Zsigmond

A vihar I William Shakespeare | **ráhangelő** 18 órától

Macskajáték I Örkény István

Csíksomlyói passió

Macskajáték I Örkény István

Galilei élete I Bertolt Brecht

Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna

Caligula helytartója I Székely János

Pustol a hó – Szarvas józsef önálló estje I Szarvas József – Bérczes László

Rocco és fivérei I Luchino Visconti Rocco és fivérei c. filmjének forgatókönyve alapján

János vitéz I Petőfi Sándor

A sűgő I Berettyán Nándor

Meggyeskert I Anton Csehov

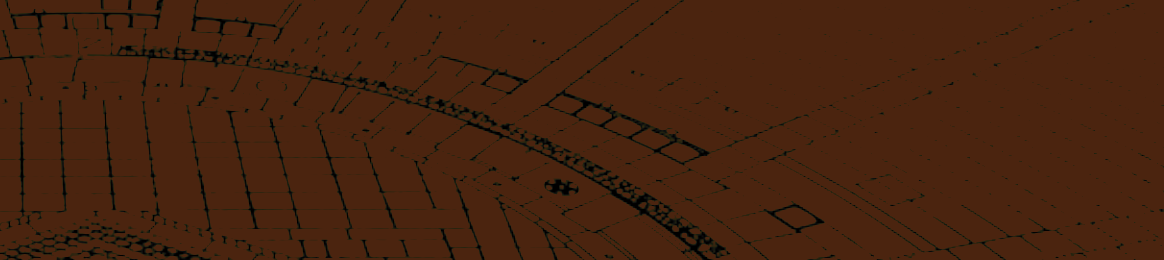
Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László HOBÓ önálló estje

János vitéz I Petőfi Sándor

Macskajáték I Örkény István

János vitéz I Petőfi Sándor

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Nagyszínpad	24	K	14:00
Nagyszínpad	25	Sze	15:00
Nagyszínpad	26	Cs	19:00
Nagyszínpad	27	P	15:00
Nagyszínpad	28	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	V	19:00
Nagyszínpad	30	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	30	H	19:00
Nagyszínpad	31	K	15:00
Gobbi Hilda Színpad	31	K	19:00

Az ember tragédiája I Madách Imre

Az ember tragédiája I Madách Imre

Szentivánéji álom I William Shakespeare

János vitéz I Petőfi Sándor

Tartuffe I Molière | **ráhangelő** 18 órától

Forró mezők I Móricz Zsigmond | utána **közönségtalálkozó**

Isten ostora I Bánffy Miklós A nagyúr című műve alapján

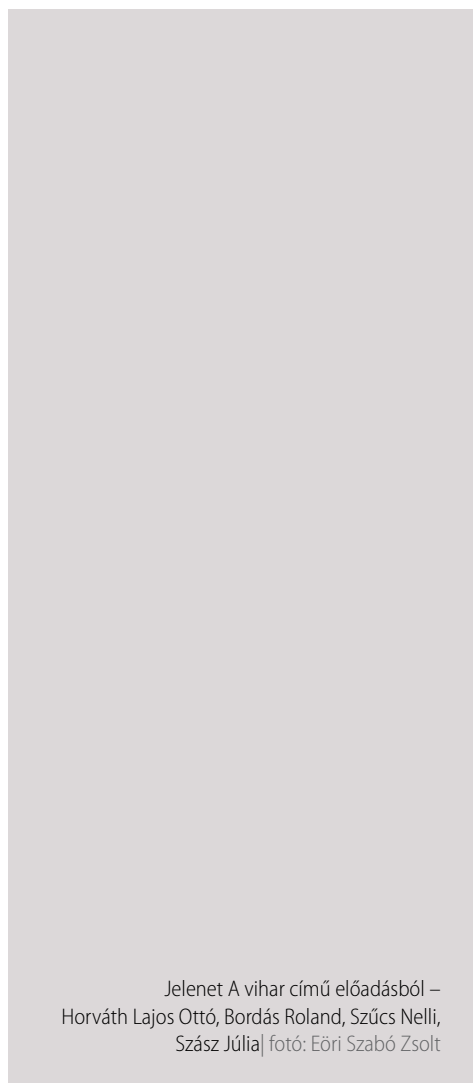
Médeia I Euripidész

Tóth Ilonka I Szilágyi Andor

Bánk bán I Katona József

A magyarországi nemzetiségek Jelen/lét fesztiváljának programja az 50. oldalon található

A *Tudod, hogy nincs bocsánat* 12; *Az ember tragédiája*, a *Fodrásznő*, a *Tóth Ilonka* 14;
A vihar, a *Rocco és fivérei*, a *Tartuffe*, az *Álomgyár*, a *Szentivánéji álom* 16 éven felülieknek ajánlott!

Jelenet A vihar című előadásból –
Horváth Lajos Ottó, Bordás Roland, Szűcs Nelli,
Szász Júlia | fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2020. február, VIII. évfolyam, 2. szám

FÓKUSZBAN: MITEM 2020

Az idei MITEM-re meghívott produkciók közül ebben a lapszámban hármát ajánlunk az olvasók figyelmébe. Szophoklész drámájának világszerte nagy sikert aratott kortársátíratához, az Oidipuszhoz a rendezővel készült interjúval és az olaszországi ősbemutatóról szóló esszével kívánunk kedvet csinálni. A Történetek a Mahábháratából című előadást, mely az indiai

Kalatharangini Kathákali Iskola és az olaszországi Teatro tascabile di Bergamo koprodukciójában lesz látható, egy színház- és műfaj történeti összeállítással vezetjük be. Szócs Géza Raszputyin küldetése című drámájáról az íróval, a rendezővel és az előadás címszereplőjével készült interjút tesszük közzé. Olga Frejdenberg tanulmányának második része, mely az ókori mítoszt leváltó elbeszélői és drámai műfajokat a narráció genezise felől vizsgálja, hasznos elméleti háttérnyagként szolgálhat a fenti előadások értelmezéséhez.

„...a mítosz minden szerepet betöltött: volt gondolat, dolog, cselekmény, élőlény, szó: a világ teljességében, illetve különálló részleteiben való érzékelésének egyetlen formája. Ezzel szemben a narráció csak elbeszélés. Egy valamiről szóló történet; nem maga a mítosz, annak egy-egy szubjektumával és objektumával. Igaz, a narráció megőrzi a mítosz összes egykori kellékét – dolgok, élő teremtmények, kapcsolatok, motívumok formájában. Azonban ezek már átalakultak szereplőkké, szöveggé, szüzsévé (...) A mítosz (...) az ábrázolás tárgyává változott; úgy jelent meg, mint valami másodlagos, a szubjektív és illuzórikus szféra által alkotott dolog; a hitelesség helyét a »kép«, a »fikció« foglalta el, mely csupán tükrözi a valóságot.” (Olga Frejdenberg)

„... (a keletiek) a világegyetemet kozmikus táncként fogták fel, amelyben a teremtés és a pusztítás vég nélkül követi egymást, míg a nyugati világ alapjául a Logosz, illetve a spirituális és az anyagi világ karteziánus szétválasztása szolgál. Az előbbi felfogás egy rendkívül szoros kapcsolatot feltételez a test és lélek között, amely a színház területén végeredményben azt eredményezi, hogy előtérbe kerülnek a táncos-színész pszicho-fiziológiai energiái; az utóbbi felfogás ezzel szemben az előadóra mint tolmácsra bízta az irodalmilag rendezett szavak értő közvetítését.” (Renzo Vescovi)

„... az elmúlt ötven év alatt soha nem mondtam meg a színészeimnek, hogy mit gondoljanak. Én az előadás szigorú formáját ajánlom föl a számukra, amelyet el kell sajátítaniuk, ám távol áll tőlem, hogy ebbe a formába valami olyan elképzelést vigyek bele, ami a magam interpretációjából következik. Én ezt a formát a színészek rendelkezésére bocsáj-

A tartalomból

Múltlátomások és jövőndölések – **Olga Frejdenberg** az ókori görögök téridő-szemléletéről • Szophoklész Oidipusza kortárs perspektívában – **Roger Salas** írása • „Hozzánk betérhet Donald Trump, és az utca embere is” – interjú **Robert Wilsonnal** • Bevezetés a kathákali világába – **Pintér Géza** összeállítása • **Renzo Vescovi** a keleti és a nyugati színművészetről • „Raszputyin orgiákat tartott, miközben szent életet élt” – vallomások **Szócs Géza** drámájáról • Múltfeldolgozás Közép-Európában – **Szabó Attila** tanulmánya • Kényszerpályán – **Tóth László** írása a pozsonyi magyar színjátszásról (1918–1924) • „Kárpátalján Beregszászon kívül nincs magyar nyelvű színház” – beszélgetés **Tarpai Viktóriával** • Egy szakma, két külön világ – **Berzsenyi Bella** **agh Ádám** a brit színész- és rendezőképzésről

tom. (...) De fontos, hogy ők meg a nézőknek ajánlják föl, hagyják meg a gondolkodás lehetőségét. (...) az értelmezés a néző territórium, nem pedig a színészé, és még csak nem is a rendezőé. Az interpretációért a nézőnek kell a legnagyobb felelősséget vállalnia.” (Robert Wilson)

„Raszputyin mindannyiunk vágyát és lelkiismeretét testesíti meg. Mi arra vágyunk, hogy választ találjunk rá: vajon képesek vagyunk-e feleslegesnek tűnő pusztítás és pusztulás nélkül felülemelkedni önmagunkon? Képesek vagyunk-e meghallani a fájdalom hangjait, akár térben vagy időben tőlünk távolról is? Képesek vagyunk-e egy emberként – az emberiségnek nevezett közel nyolcmilliárd emberrel együtt – megakadályozni az emberfajt veszélyeztető természeti, kulturális, ideológiai, társadalmi leépülést? Képesek vagyunk-e kimondani, hogy nincs szükségünk pipogya vezetőkre? Hiszen a jövő alakulásáért mi, polgárok is felelősek vagyunk. Mert még mindig mintha arra menne ki a játék, hogy ha gyűlöljük egymást, addig abból lehet üzletet és pénzt csinálni, addig félelemben lehet tartani, meg lehet vezetni az embereket.” (Sardar Tagirovsky)

Tájékoztatás a Szenárium lapszámokhoz való

hozzájutásról:

+36 1 476 68 76

a Szenárium a neten:

www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

ERKEL

ERKEL SZÍNHÁZ
ERKEL THEATRE

Michael Messerer / Alexander Krein

Laurencia

BALETT KÉT FELVONÁSBAN

VAKHTANG CHABUKIANI EREDETI KOREOGRÁFIÁJA NYOMÁN A KOREOGRÁFIÁT KÉSZÍTETTE **MICHAEL MESSERER**

ZENESZERZŐ **ALEXANDER KREIN** KARMESTER **PAVEL SOROKIN**

VADIM RYNDIN EREDETI TERVEI ALAPJÁN DÍSZLETTERVEZŐ **RÓZSA ISTVÁN** VADIM RYNDIN EREDETI TERVEI ALAPJÁN JELMEZTERVEZŐ **ROMÁNYI NÓRA**
VILÁGÍTÁSTERVEZŐ **KIRK BOOKMAN**

BEMUTATÓ: 2020. MÁRCIUS 6., ERKEL SZÍNHÁZ

BALETT

MAGYAR NEMZETI BALETT
HUNGARIAN NATIONAL BALLET

[OPERA.HU](http://opera.hu) | [FACEBOOK.COM/OPERAHAZ](https://facebook.com/operahaz)

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet A vihar című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER: Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján: **Tizenhárom almafa** I
Móricz Zsigmond: **Forró mezők**

MÁRCIUSI ELŐADÁSOK: Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Hobo: **Halj meg és nagy leszel!** I
Berecz András önálló estje: **Isten bolondja** I Shakespeare: **A vihar** I Örkény: **Macskajáték** I Csíksomlyói passió
I Brecht: **Galilei élete** I Sarkadi – Fábri – Nádasz – Zs. Vincze: **Körhinta** I Székely: **Caligula helytartója** I
Szarvas József önálló estje: **Pustol a hó** I Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján: **Rocco és fivérei** I
Petőfi: **János vitéz** I Berettyán Nándor: **A sűgő** I Csehov: **Meggyeskert** I Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I
Madách: **Az ember tragédiája** I Shakespeare: **Szentivánéji álom** I Molière: **Tartuffe** I
Bánffy Miklós nyomán: **Isten ostora** I Euripidész: **Médeia** I Szilágyi: **Tóth Ilonka** I Bánk bán: **Katona József**